

בס"ד

מבוא וסיכום
ללימוד המאמר השבועי
מתוך הספה"ק

אמרי מנחם

פרשת פנחס [א]
כשיש דין למטה אין דין למעלה

לקראת שבת לכו ונלכה

שאלות וחידודים בפרשה

פתחי אמרי מנחם

יוצא לאור ע"י מרכז חסידי אלכסנדר בארה"ק
לעידוד הלימוד השבועי העולמי ולימוד חומש ורש"י
שנתקן בהוראתו ובהדרכתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תוכן הקונטרס

- לקראת שבת פנחס לכו ונלכה ד.....
- הלימוד השבועי - פנחס אות א יז.....
- מבוא למאמר / תוכן המאמר / אמרי מנחם / סיכום / הוראה למעשה / ביאורים
- חומש ורש"י בפרשת מטות ומסעי שאלות ותשובות / היכן מצינו לב.....

התורה והברכה

לכל המסייעים בהוצאת קונטרס זה
ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

לתגובות והערות [ולהצטרפות לרשימת התפוצה]

imreimenachem@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהוצאות הגיליונות הבאים בכתובת הנ"ל

סדר ועימוד: 0548538799

הלימוד לשבוע הבא:

מסעי אות א

הנושא: תכלית המסעות לבוא ליחוד השם ואהבתו.

ברצוני לבקש, כאשר לאחרונה הושלמה הדפסת ספרו של כ"ק אמו"ר זצללה"ה זי"ע, ספר הק' אמרי מנחם, ומפרסמים בכל שבוע מאמר אחד "א לייכטער שטיקל ש'העולם' לומד בצוותא חדא, אבקש בואת מה'עולם' כאן שיצטרפו ללימוד זה, וזה יהיה לנחת רוח לאאמו"ר זצללה"ה שהיתה בקשתו להדפיס את הספר כדי "אז יודן זאלן לערנען אין דעם" "און דאס וועט זיין אונזער התחברות והתקשרות וייטער".

דברי פרייה מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במוצ"ש התאחדות בארה"ב, סיון תשע"ז

לעשות רצון צדיק הלימוד השבועי העולמי בספה"ק אמרי מנחם

"בעהט אין למעשה יעדער איינער פון אונז זאל נעמען כאטש איינמאל א וואך קובע זיין א שיעור און דעם ספר..." (בקשתי שכל אחד מאתנו יקבע שיעור ללמוד בזה הספר לכל הפחות פעם אחת בשבוע).

מתוך ד"ח מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במעמד סיום השלמת הספר - י"ז אדר תשע"ז

פטרון חודש תמוז

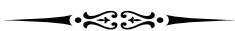
ידידנו היקר והנכבד
תורה וגדולה על שולחנו דודף צדקה וחסד
הרב **דפאל משה מנדלבוים** שליט"א
מע"ת לייקוואד יצ"ו

לעילוי נשמת זקנו החסיד המפו'
הרה"ח ד' **אהרן חנוך הכהן** ב"ר אלתר מרדכי ז"ל
נלב"ע כ"א בסלו תשע"א
זו' החשובה מרת **שרה צירל** ב"ר שמואל ע"ה
נלב"ע י"א אב תשע"א
מנדלבוים
ת.ג.צ.ב.ה.

זכות רביה"ק זי"ע וזכות זיכוי הרבים
תגן עליו ועל ב"ב להתברך בכל הטוב
ולהצלחה בכל העניינים
אכ"ר

פטרון חודש תמוז

ידידנו היקר והנכבד
איש טוב ומיטיב דודף צדקה וחסד
הרה"ח ר' אליעזר מנחם גרוסמאן שליט"א
ניו יורק

לעילוי נשמת הוריו
הרה"ח ר' יהודה אריה ב"ר אברהם חיים ז"ל
נלב"ע כ"ב תשרי תשל"ז
וזו' החשובה מרת יוכבד ב"ר פסח ע"ה
נלב"ע כ"א תמוז תש"נ
ת.ג.צ.ב.ה.

זכות רביה"ק זי"ע וזכות זיכוי הרבים
תגן עליו ועל ב"ב להתברך בכל הטוב
ולהצלחה בכל העניינים
אכי"ר

פטרונני חודש תמוז

ידידנו הנכבדים האחים החשובים

הרה"ח ר' ישעיה יעקב שליט"א הרה"ח ר' שלמה זלמן שליט"א
הרה"ח ר' אברהם דוד שליט"א הרה"ח ר' יצחק מרדכי שליט"א

שאהן

לעילוי נשמת הוריהם, אנשי חיל ויראי אלוקים, אודים מוצלים מאש
אשר יחדיו התמסדו בכל עוז למען מוסדות התורה והחסידות

איש תם וישר, אציל הנפש ונעים הליכות, מחשובי חסידי אלכסנדר

הרה"ח מוהר"ר **ידחמיאל ישדאל** ז"ל

בן הרה"ח מוה"ר שלמה זלמן ז"ל

גלב"ע ו' ניסן תשס"ט לפ"ק

זוגתו החשובה, צנועה וחסודה, אשת חיל עטרת בעלה

מרת **צידל** ע"ה בת הרה"ח מוה"ר ישעיה יעקב ז"ל

גלב"ע כ' תמוז תשע"ח לפ"ק

ת.ג.צ.ב.ה.

לקראת שבת פנחס לכו ונלכה

הכנה לשבת קודש במשנת החסידות ורבוה"ק זי"ע

מאמר התשובה
מתוך אמונה בד' ובאמונת צדיקים

אך טוב לישראל --- רב לך שבת בעמק הבכא.

כידוע מספרים הקדושים בתורת החסידות (עי' עבודת ישראל אבות פ"א ופ"ב. זרע קודש פ' דברים בהפטורה. אור לשמים פ' בלק. אוהב ישראל פ' פנחס. אגרא דפרקא רל"ט. ועוד ועוד) שכל כ"א ימי בין המצרים הם ימים גבוהים ורמים מאד מאד, והם הם ימי ההכנה לכל כ"א ימי מועדי השנה הבעל"ט [שבת, ר"ח, שני ימים של ר"ה, יוה"כ, שמונת ימי החג, שבעת ימי פסח, וחג השבועות, שכפי ההתנהגות בימים אלו כך יושפע עליו שפע קודש ואור עליון במועדי השנה...], וסימנך א"ך טוב לישראל, אלא שלגודל קדושתם הם באתכסיא, כדרך אוצר שיש בו אבנים טובים, שכלל שהם יקרים יותר כך הם נשמרים יותר, וטומנים אותם במקום נסתר ושמור ביותר, ובכל שנה ושנה נתקנו ימים אלו יותר ויותר, עד לגאולה העתידה בכ"א שאז יתגלה ההסתר לגמרי. ועל ימים אלו רמזו חז"ל (ברכות ס:): כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. שאעפ"י שהם ימי ירידה עם כל זאת - לטב הוא דעביד, מלבד מה שימים אלו מכינים לנו את התעוררות קדושת המעדות לכל השנה, הם מכינים לנו גם את הטוב האמיתי שעתידי לבוא בגאולה השלימה בכ"א, שאז יהיו כ"א ימים אלו ימים טובים גדולים ונוראים אשר אין להעריך... ועל כולם יהיה ת"ב למועד היותר גדול.

ואם כל ימי החול של ימי בין המצרים כך, על אחת כמה וכמה כפולה ומכופלת ימי השבתות של בין המצרים, ועל זה כותב הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע (פ' דברים) בפירושו הכתוב: 'ה' אלקינו דיבר אלינו בחורב לאמור רב לכם שבת בהר הזה'. בחורב היינו בזמן שבת המקדש חרב, שאף בזמן שהוא חרב - מכל מקום רב לכם השבתות שבהם שהיא קביעה וקיימא גם בזמן הזה. ובפרט שבתות של ימי בין המצרים, שעליהם הסמיכו הרמז בפיוט 'לכה דודי' לרבי שלמה אלקבץ זי"ע 'רב לך שבת בעמק הבכא' כמה גדולים הם השבתות שבעמק הבכא - ימי בין המצרים.

יותר מזה מחדש התפארת שלמה (פ' מסעי) חידוש גדול ועצום ורב, כי הגם שאחז"ל (תענית לב:) שכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, אמנם מחמת כובד הגלות ועמל הפרנסה אנו חשובים כאנוסים בדבר, ואונס רחמנא פטריה מן העונש, אך מי ערב לאדם שיזכה לראות בנחמתה אם אינו מתאבל עליה, אך חז"ל נתנו עצה לזה באמרם (שבת קיא:): 'כל המענג את השבת נותנים

לו נחלה בלי מצרים" ש"אלו המתענגים בשבת קודש ואינם מתאבלים בה על בית המקדש, יזכו לראות בשמחתה על אף שלא התאבלו עליה בימות החול כדבעי...!"

דבר הפלא ופלא כותב המהרש"א בבכורות (ה): שכנגד כ"א ימי בין המצרים יש כ"א ימי סליחה ושמחה, מיו"ט הראשון של ראש השנה ועד הושענא רבה יום גמר החתימה, והן שוין בליבון, כי כמו שימים אלו מר"ה עד הו"ר הם ימי ליבון וכפרה, כן גם ימי בין המצרים הם ימי ליבון וכפרה, כי הצרות והיסורים מכפרים. והרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע (פ' פנחס) מוסיף שלפי חשבון זה נמצא שט' באב מכוון כנגד שמחת תורה.

לפי זה מובן למה פרשת פנחס (בדרך כלל, למעט מקרים בודדים ביותר) היא הפרשה הראשונה של שבתות ימי בין המצרים, ששם מוזכר כל מועדי השנה, כיון שהם השורש לכל המועדים כאמור.

ברם, בספר זכרון שמואל מביא בשם מרן הבעש"ט זי"ע וכעין זה מביא המגיד מקאזניץ בשם הרב המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע (עבוי" פ' מסעי, וע"ע בליקוטים ד"ה תקנו) על הפסוק (איכה א, סז): 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', שבימים אלו הסט"א רח"ל גובר, ומי שמתחזק בה' בימים אלו ומתגבר על היצה"ר ומפשפש במעשיו, משיג את השכינה ביותר בימים אלו, וכן כתב הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בספרו מגן אברהם (פ' בלק) הגם שהם ימים הנמוכים עכ"ז אדרבה, אז הוא שעת הכושר שיתעלה האדם שיקנה שלימות על ידי התשובה האמיתית, ועל ידה יזכה לדביקות הגמור בשמו ית', וכ"א ימים הם כמנין 'אהי"ה' (שמספרו כ"א), ואהי"ה מזרה על תשובה, שהאדם גומר בלבו, מאי דהוה הוה, ומכאן ואילך אהיה בתשובה שלימה לפני הבור"ה! ולפי דבריהם הקדושים יש לנו להתבונן ולהבין, מה לפרשת פנחס עם עניני התשובה מתוך התבוננות ופשפוש המעשים, חרטה על העבר וקבלה על העתיד? הרי כמו שהמועדות נכתבו כאן בפרשה כי ימים אלו הם שורש המועדות, כמו כן חייבים למצוא בפרשה את עניני התשובה וליבון העוונות, שהרי היא הפרשה הראשונה שיש בה את ההכנה לימי הסליחות והרחמים, ומינה מתברכים כל כ"א הימים הנוראים הבעל"ט. והיכן הם כתובים או רמוזים בפרשה?

זהו המאמר הנורא והנשגב מאד נעלה, מכ"ק מרן רבינו האמרי מנחם זי"ע, המאמר השבועי העולמי הנלמד בין כל יקירי אנ"ש די בכל אתר ואתר שיחיו לאויוש"ט. במאמר זה מעמיד רבינו זי"ע את כל הענין של מעשה פנחס בכלל ומה שהיה בינו ובין השבטים שביזוהו בפרט, כאשר הכל קשור עם יסודות איתנים בכיור סדר עניני החרטה והתשובה האמיתית, וליבון העוונות שבאה בעקבותיה. מאמר שכל כולו הכנה דרבה לימים הנוראים הבעל"ט, עם תוכן העבודה הנצרכת בימי בין המצרים שיתהפכו עלינו ולששון ולשמחה בכ"א, וכדרכו בקודש, יתבאר בתוך המאמר עוד כמה ענינים גדולים בעבודת השי"ת, ובעיקר יתבאר ענין עמוק מאד בהתנהגות הצדיקים אשר לפעמים הם כועסים או מדברים 'שטרענג' (דיבורים קשים) למי שבא בצל קורתם להתברך מהם בדבר ישועה ורחמים.

ואתה במשפט תעשה צדקה.

כיון שימים אלו בכלל ומפרשת פנחס כבר נכנסים לעומק ההכנה לימים הנוראים הבעל"ט, נתבונן בפיוטו הגדול של אבי אבות הפייטנים של רבי אלעזר הקליר בסילוק לשחרית יום א' דראש השנה:

וְכַעֲלוֹת שׁוֹפֵר מְדַלֵּי צְדָקָה / וְחֲנֻנוּ וְיִפְגִּיעוּ אֲבוֹת הַצְּדָקָה / וְיֹאמְרוּ לִפְנֵי אֱוֵהב צְדָקָה / חֲלִילָה לָךְ
מְדַבֵּר בַּצְּדָקָה / מַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט בְּלֹא צְדָקָה / וּבְמִקּוֹם מִשְׁפָּט אֵין צְדָקָה / וּבְאֵין מִשְׁפָּט יֵשׁ צְדָקָה /
וְאֵתָה בְּמִשְׁפָּט תַּעֲשֶׂה צְדָקָה / לְשֹׁפֵט תִּבֵּל בְּמַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה / וּמִכּוֹן כִּסְאָךְ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה / וּבְחַפְשֶׁךְ
מַעֲשִׂים מִבְּלֵי צְדָקָה / הַזְכֵּר לְטוֹב מַעַס בַּצְּדָקָה / וּבְמִתְנַת חֲנָם תַּעֲשֶׂה צְדָקָה, לְפִתַּח לְמוֹ אוֹצְרוֹת
הַצְּדָקָה

הפיוט כמעט כולו מובן לכל, אבל משפט אחד יש בו שאינו מובן כלל:

"מַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט בְּלֹא צְדָקָה, וּבְמִקּוֹם מִשְׁפָּט אֵין צְדָקָה, וּבְאֵין מִשְׁפָּט יֵשׁ צְדָקָה, וְאֵתָה בְּמִשְׁפָּט
תַּעֲשֶׂה צְדָקָה"

זהו ביאורו: אמנם בנוהג שבעולם שאין צדקה ומשפט יחדיו, ובמקום משפט אין מקום לעשיית צדקה לפנים משורת הדין, ורק במקום שאין משפט יש מקום לעשות צדקה. אבל אתה ה' אף במקום משפט תעשה צדקה.

وهוא לכאורה מאמר תמוה מאד, איך יתכן לעשות צדקה במשפט, הרי הם תרתי דסתרי, אם יש משפט אין צדקה, ואם יש צדקה אין משפט.

שאין אנו עזי פנים לומר לפניך... לא חטאנו.

את זה נוכל להבין רק בלימוד מעמיק במאמרו השבועי של רבינו זי"ע שמבאר שם מדרש הנראה כמדרש פליאה (דבר"ה, ה): ר' אליעזר אומר, במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן, אלא אמר ר"א אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה.

וכך כותב רבינו בלשונו הקדוש:

ונראה לפרש הכוונה, כאשר האדם נכשל בחטא חלילה ונענש, הנה אם הוא מבין חומר החטא, ומצדיק את הדין שנעשה עמו, כי בצדק ענש אותו השי"ת, ומכיר שלפי גודל החטא עוד עשה עמו חסד ורחמים שלא ענש אותו בכל חומר הדין כפי שמגיעו, שאם כן לא היה באפשרותו לסבול גודל העונש - כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה לפי חומר הדין אין עונש שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית' מתנהג עמו בחסד ורחמים וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש - ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהשי"ת

משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא, עדה"כ (תהלים סג, ד) כי טוב חסדך מחיים, אז 'במקום שיש דין למטה אין דין למעלה', ר"ל אחרי שהוא מצדיק הדין למטה, ורואה רק חסדי השי"ת בלבד, מכח זה נמתק הדין של מעלה ונעשה חסד, כמו שאמרנו מכבר בשם מרן הקדוש מוהר"י בעש"ט זצללה"ה זי"ע ענין המתקת הדינים בשורשם היינו ע"י שימצא בדין שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמצא בו, ר"ל על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס.

ועל פי זה הוא מבאר מה שהיה במעשה פנחס:

כי השבטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, וכמו שאמרנו שנתעלמה ממנו הלכה', היינו שלא הבינו את חומר החטא, 'וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד שזה מצוה גדולה להרוג אותו אעפ"י שהוא נשיא', היינו ע"י מעשה שעשה פנחס בהריגת זמרי בקדושה ובטהרה, לקנא קנאת ה' צבאות בהתבטלות גמורה בלתי לה' לבדו, מכח זה השיגו השבטים הבנה בחומר החטא והצדיקו על עצמם הדין, והבינו גדול חסדי השי"ת, שלא נענשו לפי חומר החטא, אלא העונש היה בחסד ורחמים, פחות הרבה ממה שמגיע להם, ועי"ז נמתק הדין לחסד, ותעצר המגפה (כה, ח), כי במקום שיש דין אין דין [בביאורים הרחבנו עוד בענין זה].

לדברי רבינו זי"ע זהו ענין ההקדמה שאנו אומרים קודם הוידוי: או"א אנא תבוא לפניך תפילתינו ואל תתעלם מתחינתינו --- וכל כך למה? באיזה זכות? הרי תוך כדי דיבור אנו עומדים לפרט את כל החטאים שלנו בר"ת עפ"י א"ב, אשמנו בגדנו וכו', אין שם אפילו אות אחת שלא פגמנו בו, אוי געוואלד! געוואלד! אפילו אות אחת לא השארנו נקי וזך כמו שנולדנו בו...! כל האותיות פגומות, שבורות, אין גאנצן צו-קלאפט! ובאיזו זכות אנו מקדימים לבקש "תבוא לפניך תפילתינו ואל תתעלם מתחינתינו?" והתשובה לזה היא: "שאינן אנו עזי פנים לומר לך לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו, אבל אנחנו ואבותינו חטאנו...!" ולדברי רבינו יש בכך זכות גדולה ועצומה מאד, כי "כאשר האדם נכשל בחטא חלילה ונענש, הנה אם הוא מביין חומר החטא, ומצדיק את הדין שנעשה עמו, ... אז 'במקום שיש דין למטה אין דין למעלה', ר"ל אחרי שהוא מצדיק הדין למטה, ורואה רק חסדי השי"ת בלבד, מכח זה נמתק הדין של מעלה ונעשה חסד".

אמור מעתה שורש הדין בא לאדם כאשר אינו מכיר בחטאו, ומלבד הצער והחורבן וקלקול העולם שגרם בחטאו, הוא עוד מעיז פניו לומר וואס האב איך שוין געטוהן - אפשר לחשוב מה כבר עשיתי? ואם עשיתי הרי אני לא אשם, ההורים, החברים, החברה, העבודה או החוסר עבודה, וכו' וכו', כולם אשמים, אבל אני? עד שהוא בא לכפירה שכאשר הקב"ה ברוב טובו חסדו רוצה לעוררו מתרדמתו ולהשיבו אל כור מחצבתו, ושולח לו איזה דין רח"ל כדי שיתעורר עי"ז, אינו מתעורר ואף מטיח בשאלה "ולמה מצאתנו כל הרעה הזאת??" או שהוא תולה את מאורעותיו שאינן נוחים לו

בסיבות אנשים ואינו רואה את יד השם עליו - את קול דודי דופק פתחו לי...

וכך כותב אחד מאבות הראשונים רבינו יונה מגירונדי בספרו הקדוש "שערי תשובה" (שער שני, אות ח) בלשונו הטהור: "ויש אנשים רבים ימנע מהם אור התשובה, כי הם זכאים וטהורים בעיניהם. ולא יתעשתו על תיקון מעשיהם, כי ידמו בנפשם שהם מתוקנים והם חטאים לה' מאד... והאנשים ההם מאשר הם בזים לדבר עוונות, לא ירגישו ולא יבינו למי, או הודע אליהם חטאתם ונשכח מלבם אחרי כן...!"

תפילת עכן - "על כן נקוה..."

כידוע, לעת חורבן הבית נכנס לסידור התפילות שבכל יום, גם קטע התפילה "עלינו לשבח" החותם את התפילות, על תפילה זו כותב הרמ"א באו"ח (סימן קל"ב סעיף ב) "ויש לאומרו בכוונה! והמשנה ברורה (שם ד"ה בכוונה) מביא בשם המטה משה דברים נוראים בגודל ענין אמירת עלינו: "ויש לומר עלינו באימה וביראה, כי כל צבא השמים שומעים, והקב"ה עומד עם פמליא של מעלה, וכולם עונים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו!". בעוה"ר בזמנינו יש מקצת אנשים שאמירת עלינו נהפך למעין "תפילת הדרך" ובה מאבדים את ירידת השפע גם בגשמיות וגם ברוחניות, ובעיקר בחיזוק האמונה! וכמו שכתב הב"ח (שם ד"ה ואומר) בטעם אמירת עלינו: "לתקוע בלבבינו קודם שנפטרים לבתיהם יחוד מלכות שמים, ושיחזק בלבבנו אמונה זו, שיעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון לתקן עולם במלכות שדי, כי אז גם אם יש לכל אחד מישראל משא ומתן עם הגויים עובדי ע"ז וגילוליהם ומצליחים, לא נפנה ללבבינו אל האלילים, ולא יעלה במחשבה ח"ו שום הרהור עבירה".

את חלקו השני של עלינו פותחים במילים: "על כן נקוה...". בספר "סדר היום" שחיברו רבי משה בן מכיר, מובא שתפילת "על כן נקוה" נתחברה על ידי עכן, בזמן שהתוודה על חטאו והצדיק עליו דין שמים. כידוע, עכן מעל בחרם שהוטל על יריחו על ידי יהושע בן נון, ובשלו מעלו בחרם, העם נכשל במלחמה בעי וכמעט שלא היתה לו תקומה, אם לא שמיהרו לבער מקרבם את החוטא. בשל העובדה שכל העם סבל בגללו, כונה אז עכן בתואר הנורא "עוכר ישראל!!!", הוא הוצא לסקילה וממונו הוחרם.

והנה דווקא הוא, שכמעט הביא את כלל ישראל לכליה רח"ל, דווקא הוא, זכה לחבר את פסוקי התפילה הללו, שנתקדשו בקדושת עולמים בתפילותינו. רמז לכך נמצא בשמו החתום במילים הראשונות על כן נקוה. איך ובמה זכה לכך אותו עוכר ישראל? הלא דבר הוא. את ההסבר לכך כותב בעל "סדר היום":

"כשהצדיק עליו את הדין וידע שחטא... והענין הוא שיסיר לב האבן מבשרנו אשר הוא מטענו ומכשילנו מעבודת הא-ל יתברך ויתעלה, ויבוא זמן שכולם יכירו וידעו את ה', ומלאה הארץ דעה את ה' ויתן בנו לב בשר שלא נשוב עוד לכסלה ולמכשול עוון, וקיבל עליו עול מלכות שמים קודם

מיתתו, ולכן אמר לו יהושע שבאותה שעה נתכפרו כל עוונותיו....

איך צריך לקרוא פסוק בחומש

האמרי אמת מגור ז"ע נסע פעם לעיר קעלץ בפולין בשבוע שקראו בו פרשת שלח. כדרכו בקודש, ערך ביקור נימוסין אצל רב המקום, רבי דוד גולדמן, שהיה מזקני הרבנים בפולין אחרי מלחמת העולם הראשונה.

תוך כדי שיחה שאל אותו האדמו"ר מגור: "חכמינו ז"ל אמרו "שערי תשובה לעולם פתוחין" (איכה רבה ג לה), מדוע, איפוא, לא נתקבלה תשובת יוצאי מצרים, שהתחרטו על שהלכו אחרי המרגלים וקראו "הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה', כי חטאנו"?

השיב ר' דוד לאורחו "תשובה אמיתית אינה חוזרת ריקם, כי שערי תשובה לא ננעלו לפני כל מי שנכשל בחטא. אך התנאי היחיד הוא, שהחוטא מכיר בחטאו ומתחרט עליו בלב שלם!. אולם יוצאי מצרים, שנגזר עליהם למות במדבר ולא להיכנס לארץ ישראל, לא הגיעו אותה שעה לתשובה אמיתית, שכן לא אמרו: הננו ועלינו אל המקום כי חטאנו לה", אלא אמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו".

יוצאי מצרים אינם מכירים, איפוא, בחטאם הכבד, וציינו שה' אמר אליהם שנכשלו בחטא! משום כך אין כאן תשובה אמיתית, המתקבלת בשמים בכל עת, לכן קורא אליהם משה בשם ה': "אל תעלו כי אין ה' בקרבכם".

האדמו"ר מגור התפעל מאוד מתשובת הרב ונפרד ממנו בלבביות. בעמדו בפתח הבית העיר לחברת החסידים ששהו עמו: "יעצט האבן מיר געלערנט ווי אזוי דארף מען לערנען א פסוק חומש" - זה עתה למדנו מפי גדול בישראל איך צריכים לקרוא פסוק בחומש...

הבה נתבונן איך למד רבינו פסוק בפרשת פנחס.

הגאון רבי אלכסנדר זיסקינד הכהן זצ"ל הנודע בשם "רבי זושא פלאצקער" ע"ש כהונתו כאב"ד בעיר פלאצק, זכה להיות אצל הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, ולאחר מכן נמנה על גדולי תלמידי הרה"ק הרבי ר' שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, והוא שכתב את ספרו של הרבי ר' בונם 'קול שמחה'. המכתב הנודע שכתב הרבי ר' בונם אודות סוד ראש השנה, שרבוה"ק הרבו להתעמק בו ולבארו, נכתב אליו. לאחר הסתלקות הרבי ר' בונם זי"ע, נסע לבנו הרה"ק רבי אברהם משה זי"ע, ולאחר מכן להרה"ק הרבי הזקן ר' יצחק מווארקא זיע"א. כששלחו ל'אסילא חתונה' ארבעה שלוחים (שכל אחד מן השלוחים התמונה בשל ייחודו במעלה אחרת) ליישב ולתרץ את דרכה של פשיסחא, היה רבי זושא השליח בתורת 'חכם'.

את ראשית דרכו בחסידות עשה כאמור בלובלין אצל החוזה מלובלין, עם ידידו כ"ק מרן הרה"ק

רבי שרגא פייבל מגריצא זי"ע. וגופא דעובדא הכי הוה. הררש"פ מגריצא ורבי זושא פלאצקער היו תלמידים להגה"ק רבי יעקב מליסא בעל ה'חוות דעת' זצ"ל, ומשהרגישו שעדיין חסר להם בקניני הנפש ושמעו על רבים ושלמים הנוהרים ללובלין, הסכימו ביניהם שאחד יסע לבחון מקרוב את הנעשה בלובלין ואם ימצא חן בעיניו יבוא גם חבריו, ומפני שהרה"ק מגריצא הוצרך להיות בלובלין עם חמיו, על עסקי הנדוניה, נבחר לנסוע הראשון. כשהגיע ללובלין סר לבית מדרשו של הרבי מלובלין וכשמעו נועם צוף אמריו בעת רעוא דרעוין, החליט לקנות שבייתה במקום ולהיכנע לפניו כתלמיד.

ואכן ממחרת השבת נכנס אל הקודש פנימה ועמו שני 'קויטלאך' שלו ושל רבי זושא, אך הרבי בראותו את ה'קויטל' של רבי זושא הניף ידו בתנועת ביטול. התפלא הרה"ק מגריצא בהכירו בערכו של ידידו רבי זושא, אך לא אמר דבר. פליאתו התעצמה שבעתיים, כששב ונכנס עם הפתקאות לרבי לפני פרידתו, והפעם מילא הרבי פיו שבח על רבי זושא.

כשנפגשו הני תרי צנתרי דדהבא, ורבי שרגא פייבל מסר לו את הדברים שהיו בחדרו של הרבי מלובלין כהוויתן, סיפר לו רבי זושא גופא דעובדא היכי הוה: ביקש ממני אדם חשוב שאלך עמו לקבץ נדבות אצל כמה מעשרי העם, בטענה שאם אתלווה אליו יתנו לו בעין יפה, אך אני דחיתי אותו באמרי כי אינני רגיל לחזר על הפתחים. בראותו שאינני נותן לו הסכמתי ללכת אתו, התחיל לכל הפחות לשוחח אתי בלימוד ושטח בפני פלפול עמוק שחידש. כששמעתי את פלפולו סתרתי כל בנינו בקושיות ופירוקים. לאחר זמן חשבתי איך יצא הלה בפחי נפש, את חלקי בקיבוץ הנדבות לא קיבל ואת פלפולו סתרתי. מתוך שעמדתי על העוול שגרמתי לו, הלכתי לפייסו ואף הראתי לו לדעת כי פלפולו שריר וקיים ומתוך שמצוה גוררת מצוה אף נעניתי לו לאיסוף הצדקה.

משדקדקו בזמנים ביררו ביניהם, כי באותה השעה בה סרב רבי זושא להיענות לבקשתו, היה ידידו הרה"ק מגריצא בראשונה בקודש פנימה אצל הרבי מלובלין, ובעת פרידתו מהרבי כבר הלך לפייסו וקיים מצוות צדקה וגמ"ח.

בספרו 'תורת כהן' כתב הגאון ר' זושא פלאצקער ביאור באריכות בענין מה שביזו השבטים את פנחס על שהרג נשיא שבט מישראל, הרי גם השבטים ידעו שמן הדין מגיע לו לזמרי מיתה על העבירה שעשה, וכי גרע פנחס בהיותו נכד למפטם שלא יקנא קנאת ה'?

וכתב כי בודאי לא נעלם מבני ישראל שפנחס עשה מצוה גדולה במה שמסר נפשו על קידוש השם, אלא שהיה נראה ונדמה שמצוה זו באה מצד הכעס וממדת הדין, דבר שאיננו ראו לכהן אף במקום מצוה כיון שמדתו מדת החסד. אבל מן השכר שזכה על מעשיו אלו, הוכח שלא עשה כן אלא מצד מדת החסד שהרי נתברך בברכת "הנני נותן לו את בריתי שלום", ועוד שפנחס הוא אליהו ואין אליהו בא אלא להרבות שלום, וכן בברכת ברית כהונת עולם, מוכרח שמעשה זה לא נעשה מצד הכעס, אלא ממדתו של אהרון להיות אוהב שלום ורוחף שלום, כי הרי מדתו של הקב"ה לשלם מדה כנגד מדה ואם קיבל את שכר השלום והכהונה בודאי עשה מעשה מצוה ע"י דבר השלום.

והנה הגאון ז"ל לא ביאר איזה מעשה שלום עשה פנחס בקנאותו?

ורבינו זי"ע במאמרו מבאר זאת היטב הדק, וכדי להבין את עומק דבה"ק נקדים דברים נוראים מתורת החתם סופר זי"ע:

מסירות נפשו של בלעם והסט"א להרע לישראל

מובא בחת"ס בפ' וישלח (ק"א:; ובפ' בלק, וכן הוא באגרא דכלה), דהנה מצינו שבליל יוה"כ היו צריכים לשמור את הכהן גדול בכל מיני טעדיקי שלא יבוא לידי טומאה. והיו מקיפים אותו הפרחי כהונה, ועושים פעולות שונות שלא ירדם. ולכאורה קשה להבין, מה החשש על איש קדוש שכבר שבעת ימים מקודם הופרש מביתו, ועשה הכנות נוראות כשאינו יוצא בכלל מבית המקדש, שיבוא לזה.

ומביא את דברי התויו"ט בשם החסיד, שהסט"א ידעה שביום הכיפורים מנצחים אותם ע"י עבודות הכהן גדול, ואזי כלתה אליהם הרעה, על כן היו כוחות הסט"א מתחזקים ולוחמים באופן נורא מאד, ועסקו בכל כוחם להכשיל את הכ"ג בליל יוה"כ. עד שמובא בזוה"ק שזה שהקיפו את הכ"ג הפרחי כהונה, והכו באצבע צרדה, היו אלו פעולות נשגבות לבטל את כוחות הסט"א שנלחמו שם, במסירות נפש, על שמעיז להיכנס למקום קדוש כזה - מקום ביהמ"ק, עבור מלחמתו. ומובא בתיקוני זוהר תיקון י"ח שזה לעומת זה עשה אלוקים וכמו שיש בצד הקדושה ענין של מסירות נפש, כך יש בצד הסט"א ענין של מסי"ג (להבדיל אלף אלפי הבדלות), והם מוכנים אפילו למות ובלבד שיכשלו בהם בני ישראל רח"ל.

ועל פי זה אומר החת"ס דברים נוראים, שעשיו הרשע ידע את הנאמר בדה"י שדוד המלך לא היה יכול לבנות את ביהמ"ק, כיון ששפך דם הרשעים, והטעם משום שהמזבח בא להאריך ימים והחבר מקצר ימים, ולכן הגיע עשיו עם 400 איש עמו. שרצה להיהרג ע"י יעקב אבינו שהיה גיבור עצום, או לפחות שיהרוג א' מאנשיו, ועי"ז לא יוכל יעקב אבינו לבנות את בית המקדש כפי שתכנן לעשות בית אלוקים. ומזה אמנם ירא יעקב "שמא יהרוג את אחרים". ולכן אח"כ שנשמטו כל אנשיו, וראה עשיו שאין יעקב הורג אף אחד, לכן בכה ב- 'וישקהו', ופי' החת"ס, שלא בכה על שלא הצליח להרוג את יעקב, כי ידע שמרוב גבורתו של יעקב לא יצליח עליו. אלא בכה על שלא הצליח לגרום שיעקב אבינו יהרוג נפש, ועי"ז יוכל הוא לבנות את בית המקדש! [וכן אומר האור החיים הק' בפרשת בלק, שהיתה שנאת בלעם כ"כ נוראה, שידע היטב שישלם בחייו עבור הפגיעה בכלל ישראל, ובכ"ז בא במסירות נפש למות. וזה הכונה במה שאומר בלעם לבלק "הנני הולך לעמי", שיאסף אל עמיו וימות בחרב. ובכ"ז מעדיף בלעם למות ובלבד לעשות רע לכלל ישראל, ולפגום בקדושתם].

לאור דברי החת"ס יקשה מאד, איך יתכן שכל כהונתו של פנחס באה לו דוקא בגלל מעשה של הריגה? ובאמת כבר בזוה"ק (במדבר יד): כבר הקשו כן, כיצד נעשה פנחס כהן לאחר שהרג את

זמרי? הרי כל כהן שהורג את הנפש נפסלת כהונתו לעולם, כיון שנפחתה מדרגתו, וא"כ היה פנחס פסול לכהונה מעיקר הדין, ואיך יתכן שדוקא מחמת קנאותו ניתנה לו ברית כהונת עולם?

והחזקוני כתב עוד יותר, שפנחס עצמו חשב שלא יוכל להיות כהן מחמת שהרג את הנפש, דאמרינן כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו, עד שהבטיחו הקב"ה, הואיל והמעשה היה לשם שמים. ועדיין צ"ב שהרי דוד המלך לא זכה לבנות את בית המקדש מחמת שהרג, ואפילו שהרג ברשות ביה"ד, וכן יש להקשות על כל שבט לוי, שהרי הם זכו לכהונה בזכות שהרגו את כל אותם שעבדו לעגל, ועל זה אמר להם משה רבינו (שמות לב, כז): 'ויאמר משה מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה'. ופרש"י: אתם ההורגים אותם בדבר זה תתחנכו להיות כהנים למקום וכו', ואיך יתכן שדוקא בכח ההריגה נתחנכו להיות כהנים? הרי זה ההיפך הגמור מכל דברי החת"ס לעיל.

על כך כותב רבינו זי"ע דברים נפלאים, ומלמדנו ללמוד פסוק בחומש:

"וזהו מאמר הכתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל', שהסיר וביטל את הדין שהוא החימה, 'בקנאו את קנאתי בתוכם', כלומר ע"י שבמעשה הריגתו את זמרי בקדושה וטהרה הכניס הקנאה בתוך כלל ישראל, שיקנאו ויכעסו על עצמם, היינו שיבינו חומר החטא ההוא, ועי"ז הצדיקו ע"ע הדין והכירו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו היקל הרבה מהעונש שמגיע להם, ובזה נמתק הדין לחסד ותעצר המגפה, 'ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי', שנכתב הדין של מעלה ולא היה בהם כליון ח"ו, כדאיתא בספד"ק אוהב ישראל כי כללות ישראל הם ערבים זה לזה ועל צד הערבות נתחייבו אז כל ישראל כליה ח"ו, ועל ידי פנחס נמתק הדין. ובגלל כן לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, כי ע"י שהמתיק הדינים לחסד בהריגת זמרי זכה לכהונה שהיא חסד..."

הביאור בכל זה על פי דברי רבינו הוא: כי הטעם שכהן שהרג את הנפש פסול לעבודה הוא כמו שכתב בעל 'צרור המור', מפני שמיעט את הדמות, ובעבור זה כועס עליו הקב"ה ועל כל הבאים אחריו, אבל כאן שפנחס קינא את קנאת ה' והציל את כל ישראל מכליה, הרי לא מיעט את הדמות אלא אדרבה, הרבה את הדמות, כי לולא זאת היו נאבדים הרבה דמויות, וזהו שאמר הכתוב: פנחס... השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל.. בגלל שהמתיק את הדינים ועי"ז מנע מלהפסיד את הדמות - לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וגו'.

ולפי דברי רבינו יתיישב עוד על נכון מה שמקשים המפרשים, למה זכה פנחס כאן לשכר המצוה, הרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא? ולפי מש"כ רבינו שכתב שבקנאותו העיר את לבכם להבין את חומר החטא ועי"ז הצדיקו את הדין וזכו להמתקת הדינים, וניצלו כולם מגזירת כליה, א"כ הרי עשה בזה מצוה שבין אדם לחברו, וכבר כתב הרמב"ם בפיהמ"ש ריש מס' פאה, שכל מה שאחז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הוא רק במצוות שבין אדם למקום, אבל מצוות שבין אדם לחברו שכרו אף כאן בעוה"ז.

עד כאן ביאורו של רבינו על דרך האמונה בה' באמונה שלימה שהוא יודע כל מעשה בני אדם וכל מחשבותם, והוא גומל טוב לשומרי מצוותיו ומעניש לעוברי מצוותיו, אבל העונש הוא בחסד ורחמים, ולא כפי ערך החטא, ואם האדם אינו מעיז פניו אלא רואה את חסדי השי"ת עליו אף בתוך הדין, זוכה להמתיק את כל הדינים מעליו, ולהסד ורחמים ממקור הרחמים.

אני מאמין באמונה שלימה - אמונה בה' ובמשה עבדו.

יש לרבינו במאמרו עוד מהלך בסגנון, מהלך עמוק מאד, רחוק מבינתו והשגתו, וראויים הדברים למי שאמרם, ואנחנו יכולים רק ללמוד מזה פרק בהלכות אמונת צדיקים.

רבינו מביא מאמר מהרה"ק הנועם אלימלך זי"ע מה שכתב בפירוש הכתוב 'בקנאו את קנאתי בתוכם' ומבאר את עומק כוונתו על פי הדברים דלעיל ומקשר את שניהם כאחד, וכך הוא כותב:

ובסגנון זה יש לבאר עוד דברי קדושת מרן בעל נועם אלימלך זי"ע בהמשך דבריו בלשון קדשו, כבר דקדקנו כתוב אחד אומר (שם נב, ג) חסד אל כל היום וכתוב אחד אומר (שם ז, יב) אל זועם בכל יום, ונראה לפי כשיש דין למטה אין דין למעלה, היינו 'כשהצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה', ו'אל' נקרא הצדיק, כמו שנאמר ויקרא לו אל אלקי ישראל, ודרשו שהקב"ה קרא ליעקב אל, והיינו בזמן ש'אל', הוא הצדיק, זועם בכל יום למטה, אז חסד אל כל היום, עכ"ד.

וצריך ביאור איך ובמה הוא גורם לשבר הקליפה ושלא ישתקע בחטאו?

ומבאר רבינו: "והיינו כמו שאמרנו, שאם כשהצדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הצדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומצדיק ע"ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עדיין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד".

כלומר, כעס וגערת הצדיק מועיל לו להכיר בחטאו, וכיון שכן הרי הוא משבר בזה את קליפת טומאת החטא, וממילא שוב לא ישתקע בחטאו, ולא זו בלבד אלא יזכה גם לתקן את הכל, ועוד יזכה בזה להמתקת הדינים מעליו. [ועיין בנועם אלימלך פ' כי תצא ד"ה כי יהיה ריב בין אנשים שכתב שם דברים נפלאים בענין זה, ומתוך הדברים יש סיוע רב לכל דברי רבינו כאן, ואכמ"ל].

ומסיים רבינו במוסר השכל שיש ללמוד מכל זה:

"ולכן יש פעמים שבא האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומזוני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו ויצדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שע"ז הוא ממתק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזוני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וח"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הצדיק, ואז יתבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים".

דברי רבינו כאן עמוקים מאד, ויסודתם בהררי קודש בדברי הרבי ר' אלימלך זי"ע כמוכא במאמר, וענין זה קשור עם היסוד שהובא מדברי רבינו בביאורים אות ט בשם הנועם אלימלך על מאמר הכתוב 'מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה', שיש שני צדיקים, יש צדיק בבחינת 'מלך במשפט יעמיד ארץ' שהוא מלך על המשפט, דהיינו על הדינים להמתיקם ולהפכם לרחמים, ויש צדיק שהוא בבחינת 'ואיש תרומות יהרסנה', שהוא מנשא ומרים את העולם תמיד להשי"ת ולעבודתו ית"ש, והצדיק הזה הוא יהרס את הדינים שלא יבאו כלל וכלל, ואינו צריך להמתיקם. ורבינו כתב שם שעל פי דברי האריז"ל שגבורות ממותקות חשובים יותר מחסדים, א"כ הצדיק שממתיק הדינים גדול יותר מהצדיק שמסלק לגמרי את הדינים, ולפי מה שכתב כאן רבינו יש עוד טעם בדבר, כי כאשר ממתיקים הדינים בא האדם לתשובה ולאמונה והכרה בחסדי השי"ת, זהו מטרת הבריאה, ולפעמים נמצא בצדיק אחד את שני הדרכים ולפעמים משמש בסילוק הדין ולפעמים במיתוק הדין, וכאמור, שני הדרכים של הצדיקים עמוקים מאד, והוא דבר השייך לצדיקים, ומה לנו להכניס ראשנו בין ההרים, ולכן אין המקום להאריך בזה.

אבל יש לנו לקחת מזה מוסר מה שנוגע אלינו, שאם הקב"ה מזמין לאדם סיבה שצריך לבוא אל הצדיק ולבקש ממנו ברכת בני חיי ומזוני ושאר ברכות, או ליטול ממנו עצה ותושיה, והוא שומע בתוך דבריו של הצדיק איזה רמז של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' שהוא מוכיחו על איזה דבר, אזי יגיל וישיש על המתנה שהעניקו לו מן השמים, לבוא על ידי הצדיק להמתקת הדינים, ולהתגלות החסדים בתוקפם ותפארתם, וחסרון ידיעה זו רבים חללים הפילה באמונה בה' ובמשה עבדו, ישמע חכם ויוסיף לקח.

רשיז"ל כתב בפיה"כ לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, בספר 'גנזי ישראל' הביא שהרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע ביאר מדוע נטל פנחס שכרו ב'דין' ע"פ מעשה שהיה באחד מחסידי זקינו הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע. בהיות אשתו מקשה לילד בקשה ממנו שילך להזכירה אצל הרה"ק רבי מנחם נחום מטשורנוביל בעל ה'מאור עינים' זי"ע, כשהלך החסיד בלית ברירה והזכירה לפני ה'מאור עינים', אמר לו שילך לרבו רבי שלום שכנא. בפחי נפש הלך לבית רבו ובהגיעו שמה מצא הדלת נעולה כי כבר עלה הרבי על יצועו. מחמת גודל צרתו החליט בדעתו שלא יוותר אלא ידפוק וינקוש על הדלת עד שיצא אלי הרבי ואכן לאחר זמן יצא אליו הרה"ק מפרוהוביטש ושאל למבוקשו. כשהשיב שאשתו מקשה לילד, גער בו: "איך תעירני משנתי", והתכיף לגערתו "מזל טוב" כי ילדה אשתו בן זכר.

למחרת פגש ה'מאור עינים' את אותו אברך ושאל אותו כיצד נהג בו נכדו הקדוש. כששמע גופא דעובדא היכי הוה, אמר בהתפעלות: "אזא המצאה האב איך נישט געקאנט פועל'ן, מ'זאל מיט דינים מבטל זיין דינים" (כזו המצאה לא יכולתי לפעול, עם דינים לבטל דינים), והיינו שע"י שצעק עליו הסיר ממנו הדינים והמקטרגים ובכך באה לו הישועה.

לפי"ז ביאר הרה"ק מטשורטקוב, שכאשר הרג פנחס את זמרי במדת הדין והגבורה פעל בזה

לבטל דינים ומקטרגים ולכך מגיע לו שכר, "בדין" - בפעולתו בדין, "הוא שיטול שכר" - זוהי הסיבה לנטילת השכר.

בחומש 'היכל הברכה' להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמאראנא זי"ע הביא מה ששמע מפיו של הרה"ק רבי זאב וואלף מזובאריז בנו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל ה'מגיד' מזלאטשוב זי"ע בפירוש הפסוק (דברים ב, יא): 'רפאים יחשבו אף הם כענקים והמואבים יקראו להם אמים'. וכה אמר 'רפאים' הם הצדיקים רופאי נפשות, "יחשבו אף הם" האף והרוגז שלהם יחשבו אצלם "כענקים" כדברים שבהם יעניקו ישועות לרוב [מלשון הכתוב "הענק תעניק לו"], שע"י הכעס שלהם ממתיקים הצדיקים הדינים וממשיכים שפע וברכה לבני ישראל, אולם "המואבים" הם פשוטי העם שאין להם מוח בקדקדם יפחדו מרוגזו וכעסו של הצדיק ו"יקראו להם אימים" כעסנים.

רצה לומר כיון שאינם מבינים שכל דברי הצדיק עושה רשימות גדולות להמתיק הדינים לכן כשוראים את הצדיק כועס, אינם תולים כן בהמתקת הדינים אלא אומרים שכעסנים הם.

אחד מחסידי הרה"ק רבי אהרון מטשערנאביל זי"ע הגיע פעם לנכדו הרה"ק רבי מרדכי מלויאב זי"ע, ושאל רבי מרדכי לאותו חסיד זקן אם הכיר את זקיננו. ענהו החסיד, שאע"פ שנסע הרבה לטשערנאביל במסירות נפש ממש, אינו יכול לומר על עצמו שהכיר את הרבי, רק שהייתה לו אמונה תמימה ולכן נסע אליו.

שמח הרה"ק מלויאב בתשובתו של אותו חסיד ואמר לו שהיא מרומזת בתורה, כי לכאורה מאי רבותא על בני ישראל שהאמינו בה' ובמשה עבדו, והלא היתה להם התגלות כה גדולה דאיתא "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא וכל הנביאים", רק אדרבה, אף שראו כל כך הרבה, האמינו שעדיין לא ראו שום דבר ויש עוד מדריגות רבות אצל צדיקים עד אין סוף שאין לנו שום השגה בהם.

ובאותה מידה יש לנו להאמין בצדיקי כל דור ודור, שאין אנו יכולים להשיג מעלתם ומדריגתם. וגם מה שנדמה לנו שאנו משיגים אין זה אלא השגה דלה, שכן אף שהשיגו בני ישראל דברים נשגבים, בכל זאת כתיב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

הרה"ח רבי אלעזר בער ז"ל בעמח"ס 'ספרן של צדיקים' ו'גן הדסים', אשר היה מתלמידיו של הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ זי"ע. וכה סיפר רבי אלעזר בער מה ששמע מרבו: פעם שמע הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן מרבו המובהק הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע שמי שיעשה לו "פיאקער" (עגלה רתומה לסוס צעיר וחזק) יושע בכל מאי דבעי. לרבי מאיר היה שכן שציפה שנים רבות לבן זכר ועל כן מיהר רבי מאיר להציע לשכנו שיעשה עגלה לרבו ועי"ז ודאי יושע. כמובן שהלה עשה כדבריו וכשהיה העגלה מוכנה נכנס רבי מאיר בלווית שכנו אל רבו הרה"ק רבי מרדכי ואמר לו: "הרי הרבי אמר שמי שיעשה לו עגלה יושע בכל מאי דבעי, והנה אדם זה העומד לצדי עשה כך והרי הוא זקוק לבן זכר". נענה רבו הק' "אני לא אמרתי דברים כאלו!... הכריז רבי מאיר תיכף

בשפלות רוח לאמור: "אם הרבי אומר שלא אמר אזי ודאי שאכן לא אמר ומאיר'ל שקרן הוא!..."
עובדא זו עמוק הוא מאוד, שאע"פ שרבי מאיר שמע זאת בעצמו מרבו, עכ"ז היה לו כזה אמונת
צדיקים והתבטלות כלפי רבותיו, שאם אמר לו רבו שלא אמר מאומה, האמין בבירור שרבו לא אמר
ורק הוא שקרן.

הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א כותב בספרו 'מפי ספרים' וסופרים' מה שנראה להסביר
מעשה נורא זה, שבודאי אמרו הרה"ק מקרעמניץ, אלא שסבבו מן השמים שישכח מזה, בכדי
לנסות את אמונת החכמים של רבי מאיר. ומה מאוד מבהיל על הרעיון שכששמע רבי מאיר זאת
מרבו עמד בנסיון ולא עוד אלא אמר על עצמו שהוא שקרן!

לדברי רבינו זי"ע אולי יש לזה פירוש אחר לגמרי, גערת הרבי הועילה לאותו אברך שיפקד בכן
זכר [כפי שאכן כך היה], וכפי הסיכום שלמדנו לעיל מדברי רבינו זי"ע: שאם הקב"ה מזמין לאדם
סיבה שצריך לבוא אל הצדיק ולבקש ממנו ברכת בני חיי ומזוני ושאר ברכות, או ליטול ממנו עצה
ותושיה, והוא שומע בתוך דבריו של הצדיק איזה רמז של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' שהוא מוכיחו
על איזה דבר, אזי יגיל וישיש על המתנה שהעניקו לו מן השמים, לבוא על ידי הצדיק להמתקת
הדינים, ולהתגלות החסדים בתוקפם ותפארתם.

זאת תורת האמונה הנלמדת מפרשת פנחס, א. אמונה בה' ב. ובמשה עבדו, והתחזקות בתשובה
על ידי הכרת החטא שאין אנו עזי פנים לומר לא חטאנו, וההכרה בחסדי השי"ת עלינו למרות כל
החטאים.. ובקריאת הפרשה המעוררת את הזמן, ובצירוף תוקף קדושת וגדלות ימי בין המצרים
יש לנו להתחזק באמונות אלו, ולהכין עצמנו על ידי עבודות אלו לימים הנוראים והטובים הבאים
עלינו לטובה, או אז נזכה שיתמתקו כל הדינים בשרשם, וימים אלו יהפכו עלינו במהרה לששון
ולשמחה, לישועה ולנחמה, ובכח 'רב לך שְׁפָתַי בְּעַמְקַי הַבְּכָא' נזכה להתנער מעפר הגלות, וללבוש
בגדי תפארתנו על ידי בן ישי בית הלחמי, קרבה אל נפשי גאלה במהרה בימינו ברחמים גדולים
אכ"ר.

גוש שבת גוש שבת, א לעכטיגע און א פריילעכע ליסטיגע שבת.

שבת שלום ומבורך.

שבת של חיזוק האמונה בה' ובמשה עבדו.

שבת של הכנה לתשובה בהכרת החטא ובחסדי השי"ת.

שבת של השיב את חמתי מעל בני ישראל ולגאולה קרובה בכ"א.

שבת דמיניה מתברכים כ"א ימי בין המצרים באך טוב וחסד כל ימי חיינו.

מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה

המאמר הנורא והנשגב מכ"ק מרן רבינו האמרי מנחם זי"ע הוא יסוד גדול ונורא באמונת ה' ואמונת צדיקים על פי יסוד גדול בתורת החסידות ממרן הבעש"ט הק' ותמידיו ותלמידיו תלמידיו זי"ע, והוא הענין של המתקת הדינים בשרשם, וכפי מה שמביא בעל התולדות בשם מרן הבעש"ט זי"ע שענין המתקת הדינים בשורשם ע"י שימצא בדין שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמצא בו. ואמנם ענין זה כבר הבאנו כאן במסגרת 'קונטרס אמרי מנחם'. הרבה פעמים ממאמרי רבינו זי"ע, אבל כאן במאמר יש חידושים גדולים שעדיין לא למדנו אותם.

עיקר החידושים הנלמדים כאן הם שנים: הראשון, אופן של המתקת הדינים על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס. השני, המתקת הדינים על ידי האדם שבא לצדיק. ובלשונו הק' של רבינו זי"ע: "יש פעמים שבא האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומזוני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו ויצדיק עליו את הדין וכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שע"ז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזוני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וחי"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הצדיק, ואז יתבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים".

שני יסודות אלו יסודתם בהררי קודש בתורתו של הרה"ק בעל הנועם אלימלך זי"ע, הראשון הוא מפרשת השבוע: שמבאר "כי השבטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, והיה בעיניהם חידוש גדול על פינחס שהיה מצד אם בן פוטי ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבם כלל שזה הוא מצוה ואיך בא זה לפינחס לידע מן הסוד ההוא, ובא הכתוב לומר כי הוא היה נין אהרן ועמדה לו זכות אהרן". ורבינו כדרכו בקודש מעמיק ומרחיב בביאור דה"ק. והשני מה שכתב עוד להלן בפרשה: לתרץ את סתירת המקראת, שכתוב אחד אומר 'חסד אל כל היום' וכתוב אחד אומר 'אל זועם בכל יום', ומבאר לפי כשיש דין למטה אין דין למעלה, היינו 'כשהצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה, והיינו בזמן ש'אל', הוא הצדיק, זועם בכל יום למטה, אז חסד אל כל היום" וגם בזה מרחיב רבינו על פי דרכו.

זאת תורת 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן שהשיב את חמתו של הקב"ה בהמתקת הדינים בשרשם, והציל את כל ישראל מגזירת כליה רח"ל, ובשכר זאת זכה לברית כהונת עולם ולברית שלום, כפי שיבואר במאמר בטוב טעם הענין בזה, והקשר שיש בין זה לבין המתקת הדינים.

ומכל זה צריכים אנחנו לקחת לעבוד את השי"ת באמונה טהורה כי צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, כי ה הוא צדיק בכל דרכיו עם בני אדם, ולא זו בלבד אלא הוא גם חסיד בכל מעשיו, "כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה לפי חומר הדין אין עונשו שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית' מתנהג עמו בחסד ורחמים וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש - ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהשי"ת משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא". והדבר השני שיש לנו ללמוד: שאם כשהצדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הצדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומצדיק ע"ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עריין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד.

והשי"ת יזכנו להמתיק הדינים לחסדים, אמן כן יהי רצון.

תוכן המאמר

- מביא את מאמר הכתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי'. ורש"י ז"ל מבאר למה הוצרך הכתוב לייחסו אחר אהרן, לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב וייחסו אחר אהרן. וכל המפרשים נתקשו להבין, מה הועיל הכתוב בזה, הרי גם השבטים ידעו שהוא מזרע אהרן, ואעפ"כ היו מבזים אותו? ובתוך המאמר יבאר רבינו גם א. מה הפירוש השיב את חמתי מעל בני". ב. מה הכוונה בקנאו את קנאתי 'בתוכם' שתיבת בתוכם נראה לכאורה כמוותר. ג. מהו השכר שהבטיחו הקב"ה: הנני נותן לו את בריתי שלום, ואיזה מדה כנגד מדה יש בזה. ד. למה לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי (זבחים קא:).
- ולבאר כל זה מקדים ביסוד גדול מתורתו של בעל הנועם אלימלך זי"ע שהיה בעיני השבטים חידוש גדול על פינחס שהיה מצד אם בן פוטי ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבם כלל שזה הוא מצוה, ואיך בא זה לפינחס לידע מן הסוד ההוא, וכא הכתוב לומר כי הוא היה נין אהרן ועמדה לו זכות אהרן". ומבאר את עומק הדברים בהקדם דברי רבי אליעזר שנראים כמדרש פליאה: במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן, אלא אמר ר"א אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה.
- והביאור בזה עפ"י מה שכתב בעל התולדות בשם מרן הבעש"ט זי"ע בענין המתקת הדינים בשורשם הדינו שימצא בדין שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמצא בו, ר"ל על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר

הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס. ומבאר רבינו: כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה לפי חומר הדין אין עונש שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית' מתנהג עמו בחסד ורחמים וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש – ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהשי"ת משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא.

- וזה היה כמעשה פנחס, כי בתחילה לא הבינ השבטים את חומר החטא, וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה שעשה פנחס בהריגת זמרי בקדושה ובטהרה, לקנא קנאת ה' צבאות בהתבטלות גמורה בלתי לה' לבדו, מכח זה השיגו השבטים הבנה בחומר החטא והצדיקו על עצמם הדין, והבינו גודל חסדי השי"ת, שלא נענשו לפי חומר החטא, אלא העונש היה בחסד ורחמים, פחות הרבה ממה שמגיע להם, ועי"ז נמתק הדין לחסד, ומשום כך 'ותעצר המגפה', כי במקום שיש דין אין דין.

- וזהו ביאור הכתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל', שהסיר וביטל את הדין שהוא החימה, 'בקנאו את קנאתי בתוכם', כלומר ע"י שבמעשה הריגתו הכנים הקנאה בתוך כלל ישראל, שיקנאו ויכעסו על עצמם, בזה שיבינו חומר החטא ההוא, ועי"ז הצדיקו ע"ע הדין והכירו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הקיל הרבה מהעונש שמגיע להם, ובזה נמתק הדין לחסד ותעצר המגפה, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, שנתבטל הדין של מעלה ולא היה בהם כליון ח"ו, שהרי היו ראויים לכליון רח"ל מצד הערבות, ועל ידי פנחס נמתק הדין.

- ועל כן בדין הוא שיטול שכרו, שלא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, כי ע"י שהמתיק הדינים לחסד בהריגת זמרי זכה לכהונה שהיא חסד, ולברית שלום' כדאיתא שהחסדים נקראים שלום, כי בזכות זה שהמתיק הדינים לחסדים יחון אותו השי"ת בחסדים המכונים שלום.

- וזה גם המכוון במש"כ עוד הנועם אלימלך בהמשך הפרשה שכשהצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכוועם עליו על עשותו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה. והיינו כמו שנתבאר שאם כשהצדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הצדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומצדיק ע"ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עדיין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד.

- ולכן יש פעמים שבא האדם אל הרבי להוכיח עצמו על בני חיי ומזונני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו ויצדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שע"יז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזונני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וה"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הצדיק, ואז יתבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים.

אין עונש שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית' מתנהג עמו בחסד ורחמים וקובץ עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש – ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהשי"ת משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא, עדה"כ (תהלים סג, ד) כי טוב חסדך מחיים, אז 'במקום שיש דין למטה אין דין למעלה, ר"ל אחרי שהוא מלדיק הדין למטה, ורואה רק חסדי השי"ת בלבד, מכח זה נמתק הדין של מעלה ונעשה חסד, כמו שאמרנו מכבר (פר' נח אות יז, חנוכה אות נט, פר' קרח אות ט) בשם מרן הקדוש **בזהר"י בעש"ט** זלללה"ז י"ע (תולדות יעקב יוסף פר' נח אות ג) ענין המתקת הדינים בשורשם (ע"ח שער יג פרק יא) היינו ע"י שימצא בדיון שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמלא בן, ר"ל על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס.

ובדבר הזה היה במעשה פנחס, כי 'השצטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, וכמו שאמרנו שנתעלמה ממנו הלכה, היינו שלא הבינו את חומר החטא, וכשצא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד שזה מצוה גדולה להרוג אותו לעפ"י שהוא נשיא, היינו ע"י מעשה שעשה פנחס בהריגת זמרי בקדושה ובטהרה, לקנא קנאת ה' לבאות בהתבטלות גמורה בלתי לה' לבדו, מכח זה השיגו השצטים הבנה בחומר החטא והלדיקו על עצמם הדין, והבינו גודל חסדי השי"ת, שלא נענשו לפי חומר החטא, אלא העונש היה בחסד ורחמים, פחות הרבה ממה שמגיע להם, ועי"ז נמתק הדין לחסד, ותעצר הגמפה (כה, ח), כי במקום שיש

[א] וידבר ה' אל משה לאמור, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי (כה, י-יא), פירש רש"י ז"ל לפי שהיו השצטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אביו אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פג:).

וב' בספה"ק נועם אלימלך (פרשה זו) כי השצטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, וכמו שאמרנו (שם פג), שנתעלמה ממנו הלכה, וכשצא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד שזה מצוה גדולה להרוג אותו אף על פי שהוא נשיא, לכך היה בעיניהם חידוש גדול על פינחס שהיה מלד אם בן פוטי ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבם כלל שזה הוא מצוה ואיך בא זה לפינחס לידע מן הסוד ההוא, לכך מתרץ הכתוב לומר לא יהיה הדבר חידוש בעיניכם הוא היה נין אהרן ועמדה לו זכות אהרן, ע"כ דברי קדשו ודפח"ח.

ולחרהיב הדברים יש לומר עפ"י אמרם ז"ל (דב"ר ה, ה) ר' אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן, אלא אמר ר"א אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה, ונראה לפרש הכוונה, כאשר האדם נכשל בחטא חלילה ונענש, הגה אם הוא מבין חומר החטא, ומלדיק את הדין שנעשה עמו, כי בלדק ענש אותו השי"ת, ומכיר שלפי גודל החטא עוד עשה עמו חסד ורחמים שלא ענש אותו בכל חומר הדין כפי שמגיעו, שאם כן לא היה באפשרותו לסבול גודל העונש – כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, הגה לפי חומר הדין

נרעם אלימלך זלללה"ה זי"ע בהמשך דבריו בלשון קדשו, כבר דקדקנו כתוב אחד אומר (סם נב, ג) חסד אל כל היום וכתוב אחד אומר (סם ז, יב) אל זועם בכל יום, ונראה לפי כשיש דין למטה אין דין למעלה, היינו כשהלדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וזועם עליו על עשורו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה, ואל נקרא הלדיק, כמו שנאמר (בראשית לג, כ) ויקרא לו אל חלקי ישראל, ודרשו (מגילה יח.) שהקב"ה קרא ליעקב אל, והיינו בזמן ש'אל', הוא הלדיק, זועם בכל יום למטה, אז חסד אל כל היום, ע"כ, והיינו כמו שאמרנו, שאם כשהלדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הלדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומלדיק ע"ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עדיין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד.

ילבן יש פעמים שבה האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומזוני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו וילדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שעי"ז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזוני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וח"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הלדיק, ואז יבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים.

חשיית יזכנו להמתיק הדינים לחסדים, אמן כן יהי רצון.

וזהו מאמר הכתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל', שהסיר וביטל את הדין שהוא החימה, 'בקנאו את קנאתי בתוכס', כלומר ע"י שבמעשה הריגתו את זמרי בקו"ט הכנים הקנאה בתוך כלל ישראל, שיקנאו ויכעסו על עצמם, היינו שיבינו חומר החטא שהוא, ועי"ז הלדיקו ע"ע הדין והכירו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הקיל הרבה מהעונש שמגיע להם, וזה נמתק הדין לחסד ותעזר המגפה, ז"ל כליתי את בני ישראל בקנאתי, שנתבטל הדין של מעלה ולא היה בהם כליון ח"ו, כלאיתא בספה"ק **אודב ישראל** (פרשה זו) כי כללות ישראל הם ערבים זה לזה (וסנהדרין כז:) ועל כל הערבות נתחייבו אז כל ישראל כליה ח"ו, ועל ידי פנחס נמתק הדין.

זגלל כן לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי (זבחים קא:). כי ע"י שהמתיק הדינים לחסד בהריגת זמרי זכה לכהונה שהיא חסד, כלאיתא בזוה"ק (ח"א רנז:) כהנים מסטרא דחסד אתו. והרמז, כהן במילוי יו"ד [כזה כ"ף ה"י גו"ן] עולה רכ"א, הם רכ"א נהרין הגשאים צעתיקא כלאיתא (פע"ח שער הסליחות פרק ח), ששם שורש החסדים.

ילבן אמור הגני נתון לו את בריתי שלום (כה, יב), היינו כלאיתא (פע"ח בהקדמה) שהחסדים נקראים שלום, והרמז, 'שלום' בגימטריא 'חננו הוי"ה חננו (תהלים קכג, ג) חסדים', היינו בזכות זה שהמתיק הדינים לחסדים יחון אותו השי"ת בחסדים המכונים שלום.

ובסגנון זה יש לבאר עוד דברי קדושת מרן בעל

סיכום המאמר

המאמר הנשגב מביא אותנו לסיכום גדול ונורא:

א. בענין האמונה בהשׁיׁת כי ׳צדיק ה׳ בכל דרכיו וחסיד בכל מעשׁיו, שכאשר האדם נכשל בחטא חלילה ונענש, הנה אם הוא מבין חומר החטא, ומצדיק את הדין שנעשה עמו, כי בצדק ענש אותו השׁיׁת, ומכיר שלפי גודל החטא עוד עשה עמו חסד ורחמים שלא ענש אותו בכל חומר הדין כפי שמגיעו, שאם כן לא היה באפשרותו לסבול גודל העונש – כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה, הנה לפי חומר הדין אין עונש שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית׳ מתנהג עמו בחסד ורחמים וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש – ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהשׁיׁת משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא, מכח זה שהוא מצדיק הדין למטה, ורואה רק חסדי השׁיׁת בלבד, נמתק הדין של מעלה ונעשה חסד, וזהו ענין ״המתקת הדינים בשורשם״ על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס.

ב. באמונת צדיקים, כי לפעמים הצדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמבטל מעליו הדין מלמעלה, ואם כשהצדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הצדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומצדיק ע״ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עדיין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד. ולכן יש פעמים שבא האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומזוני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו ויצדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שעי״ז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזוני, אבל אם האיש המבקש אינו הפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וח״ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הצדיק, ואז יתבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים.

כל זה נתבאר מתוך ההבנה בכל מה שניה בין השבטים עם פנחס במה שביזוהו, והתורה מעידה עליו שהיה בן אהרן, ומתוך ההבנה למה זכה פנחס לברית כהונת עולם לו ולזרעו אחריו, ולברית שלום.

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. התנאי הראשון לתשובה, הוא להבין את חומר החטא, ולפני מי חטא ומרד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, בורא כל עולמים. וכל עוד שאין האדם מבין את גודל החטא אינו מבין עד כמה הוא צריך לשוב, וממילא גם לא יצדיק את כל הקורות אתו, כי יחשוב שאין מגיע לו עונש כזו, ולזכות לזה אי אפשר אלא ע"י לימוד התורה הק' שממנה יוצא אור התשובה, ועל ידה משיג האדם הכנעה ומתבונן כמה חטא ומרד וזוכה לתשובה שלימה.

ב. ע"י לימוד תורה בהכנעה זוכים לחסד ושפע רב, וביחוד בימים אלו שהם ימי דינים – כאשר בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות שהוא בחינת ביטול תורה, שהוא דינים, ובתשעה באב הרב הכית, הורבן מלכות בית ישראל, שהוא ג"כ דינים, וע"י לימוד התורה בהכנעה, שנמשל למים, שהוא בחינת חסד, זוכים להמתיק הדינים לחסדים ומשיגים השפעות טובות.

ג. במקום שיש דין למטה אין דין למעלה, היינו כשאדם מכיר בחטאו ומצדיק את הדין שעושה עמו הקב"ה, ולא עוד אלא שמתבונן שלפי גודל החטא עוד עשה עמו חסד ורחמים שלא ענש אותו בכל חומר הדין כפי שמגיעו, וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש, ועצם מה שהשי"ת משפיע לו היים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד באפשרותו לתקן החטא, בזה הוא ממתיק הדינים בשרשם, וככה זה נמתק הדין של מעלה, ונתבטל לגמרי כאין ואפס. **והכל תלוי בראיית האדם, אם יראה את הדין בבחינת רחמים אז יזכה שבאמת יהיו רחמים גמורים, ואם לא יראה את הדין בבחי רחמים אלא דין, אז באמת יהיו בבחינת דין.**

ד. כשבא האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומזוני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחה מוסר, כל זה הוא כדי שיכיר בחטאותיו ויצדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שעיי"ז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומזוני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצדקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וה"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הצדיק, ואז יתבטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים.

ה. ולכן אם הקב"ה מזמין לאדם סיבה שצריך לבוא אל הצדיק ולבקש ממנו ברכת בני חיי ומזוני ושא ברכות, או ליטול ממנו עצה ותושיה, והוא שומע בתוך דבריו של הצדיק איזה רמז של מ'לך במשפט יעמיד ארץ שהוא מוכיחו על איזה דבר, אזי יגיל וישיש על המתנה שהעניקו לו מן השמים, לבוא על ידי הצדיק להמתקת הדינים, ולהתגלות החסדים בתוקפם ותפארתם, והסרון ידיעה זו רבים הללים הפילה באמונה בה' ובמשה עבדו.

ביאורים והערות

להרוג אותו אף על פי שהוא נשיא, לכך היה צעיניהם חידוש גדול על פינחס שהיה מלך אם בן פוטי ויעשה דבר גדול כזה מה שלא עלה בלבו כלל קזה הוא מצוה ואיך בא זה לפינחס לידע מן הסוד ההוא, לכך מתרץ הכתוב לומר לא יהיה הדבר חידוש צעיניהם הוא היה מן אהרן ועמדה לו זכות אהרן, ע"כ דברי קדשו ודפח"ח.

לדברי הר"א השבטים לא ביזוהו בפועל, ואדרבה הם התפעלו ממעשיו ותמחו על עצמם איך הם לא הרגישו בדבר לעשות כמעשהו הקדושה והטהורה, ונתקנאו בו בקנאת סופרים, שהיא קנאה טובה וחשובה, כי קנאה כזו מעלה את האדם למדרגות גדולות יותר מכפי כוחו ואפילו למעלה מדרך הטבע. ועכ"ז נחשב הדבר לזלזול בפנחס, כיון שהשבטים תמחו עליו איך הוא זכה לזה הרי מצד אמו הוא בן פוטי, ואיך בא לו לפנחס לידע מן הסוד ההוא, ומחשבה זו היא זלזול כלפי פנחס. והר"א זי"ע מוסיף שם ואומר: היוצא לנו מזה שאחר שעשה פנחס דבר זה הכניס קנאה בלב עם הקודש שמהיום והלאה יביטו על אורחותיהם בעיני פקיהא להיות זריו ונשכר במצוות השי"ת.

ורבינו הולך על פי דרכו של הר"א ומרחיב את הדברים בענין זה, להבין איך, ומה פעל פנחס במעשהו אצל השבטים, ומה ניקח ממנו אנחנו לעבוד את השי"ת:

ג. ולהרחיב הדברים יש לומר עפ"י אמרם ז"ל: ר' אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן, אלא אמר ר"א אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה הדין נעשה למעלה, ונראה לפרש הכוונה, כאשר האדם נכשל בחטא חלילה

א. וידבר ה' אל משה לאמור, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הסיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי וכה, י-יא), פירש רש"י ז"ל לפי שהיו הצבטים מצזים אותו, הרחיטם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פג:).

וכל המפרשים נתקשו להבין, מה הועיל הכתוב בזה, הרי גם השבטים ידעו שהוא מזרע אהרן, ואעפ"כ היו מבזים אותו על מעשיו כיון שהיו סבורים שזה בא לו מכוח השורשים הרעים הנתועים בו מאבי אמו, וא"כ למה הוצרך הכתוב לייחסו אחר אהרן? וביותר קשה להבין על דור המדבר דור דעה, למהביזו את פנחס, ואיך ראוי להם מעשה כזה?.

בתוך המאמר יבאר רבינו גם א. מה הפירוש השיב את חמתו מעל בני". ב. מה הכוונה בקנאו את קנאתי 'בתוכם' לכאורה תיבת בתוכם נראה מיותר. ג. מהו השכר שהבטיחו הקב"ה: הנני נתן לו את בריתי שלום, ואיזה מדה כנגד מדה יש בזה. ד. למה לא נתקן פנחס עד שהרגו לזמרי (זבחים קא:).

ולבאר כל זה מקדים את דברי הרבי ר' אלימלך זי"ע שמבאר את הטעות של השבטים, ומה בא הכתוב לגלות להם:

ב. וכ' בספה"ק נועם אלימלך (פרשה זו) כי הצבטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, וכמו שאמרו (שם פג). שנתעלמה ממנו הלכה, וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה בכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד קזה מצוה גדולה

ונענש, הנה אם הוא מבין חומר החטא, ומלדיק את הדין שנעשה עמו, כי בלדק ענש אותו הסי"ת.

להבין את חומר החטא הוא התנאי הראשון לתשובה, שכל עוד שאין האדם מבין את גודל חטאו אינו מבין עד כמה הוא צריך לשוב, וממילא גם לא יצדיק את כל הקורות אתו, כי יחשוב שאין מגיע לו עונש כזו, וכמו שכתב רבינו במאמרי אלול א"ת ז:

לזכות לתשובה בלתי אפשרי אלא ע"י לימוד התורה הק' שממנה יוצא אור התשובה, כמו שאנו אומרים בכל יום השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ואח"כ והחזירנו בתשובה שלימה לפניך. וההסבר, כי תשובה היא בחינת בינה, כמאמר הכתוב ולבבו יבין ושב, כי כדי לשוב בתשובה ולתקן מה שקלקל צריך קודם כל להתבונן ולהבין חומר החטא, ולפני מי חטא ומרד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, בורא כל עולמים, וחכמה ובינה הן תרין ריעין דלא מתפרשין, שא"א להגיע לבחי' בינה, להתבוננות אמיתית בחומר החטא, בלי חכמה שהיא הכנעה, כח מה, כמש"ה החכמה מאין תמצא, כי המתגאה אינו יודע שחטא כל עיקר שיצטרך לשוב, רק ע"י הכנעה והתבטלות בא לידי התבוננות במעשיו ויודע שחטא וזוכה לתשובה, וזה רב כח וסגולת אור התורה הק', אורייתא מחכמה ובינה נפקת, שעל ידה משיג האדם הכנעה ומתבונן כמה חטא ומרד וזוכה לתשובה שלימה.

ורק לאחר שמבינים את חומר החטא יכולים להצדיק את הדין, ולא רק שמצדיק את הדין אלא רואה אפילו את גודל החסד והרחמים שהקב"ה עושה עמו:

7. ומכיר שלפי גודל החטא עוד עשה עמו חסד ורחמים שלא ענש אותו בכל חומר הדין כפי שמגיעו, שאם כן לא היה צאפקרותו לסבול גודל העונש – כי כאשר יחטא איש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה לפי חומר הדין אין עונש שמגיע לו שיוכל לסבול אותו, רק שהוא ית' מתנהג

עמו בחסד ורחמים וקוצב עונשו פחות הרבה ממה שמגיעו כדי שיוכל לסבול העונש – ולא עוד, אלא שמכיר כי לפי האמת, עצם מה שהסי"ת משפיע לו חיים אחר החטא הוא חסד גדול למאוד, שיהיה עוד צאפקרותו לתקן החטא, עדה"כ כי טוב חסדך מחיים.

וכיון שרואה גם בתוך העונש את החסד שעושה עמו הסי"ת זוכה בזה להמתקת הדינים:

ה. אז 'במקום שיש דין למטה אין דין למעלה', ר"ל אחרי שהוא מלדיק הדין למטה, ורואה רק חסדי הסי"ת בלבד, מכח זה נמתק הדין של מעלה ונעשה חסד, כמו שאמרנו מכבר בשם מרן הקדוש מוהר"י בעש"ט ז"ע ענין המתקת הדינים בשורשם, היינו ע"י שימצא בדין שורש חסד אז נעשה הכל חסד ונמתק הדין בשורש חסד זה שמלא בו, ר"ל על ידי שימצא שהדין עצמו הוא בחסד וברחמים ולא בכל חומר הדין כפי שמגיע לו, בכח זה נמתק הדין ונתבטל לגמרי כאין ואפס.

בטעם הדבר שע"י שרואים את החסד בתוך הדינים נמתקים הדינים, מבאר רבינו בהרבה מקומות עד אין ספור, בלשונו הק': אפשר לומר בביאור הענין על פי מה שדיברנו כבר כמה פעמים דאיתא בכתיבי האריז"ל זי"ע שעלה ברצונו הפשוט לברוא העולם כדי שיקרא רחום והגון וכן בכל הכינויים ע"כ, נראה מזה שתכלית הבריאה היתה שיתגלו רחמיו ב"ה, רק שלא היה אפשרי לברוא העולם בלעדי הצמצום, כי אז היתה הבריאה חוזרת לכמות שהיתה, כי היתה בטלה לאור אין סוף ב"ה, לכן נעשה הצמצום כדי שיוכל העולם להתקיים, נמצא שהצמצום, ר"ל הדין, הוא רק לצורך התגלות הרחמים, וא"כ הוא עצמו הוא רחמים גמורים, כי על ידו באים הרחמים לידי גילוי מה שאי אפשר בלא זה, וכאשר יודעים ומאמינים בזה מתבטל הדין ומתגלים הרחמים.

ויש לדעת! כי לפעמים באים החסדים על האדם כשהם מלובשים בלבוש של צמצום ודין,

והבחירה נתונה ביד האדם לקבוע אם הם דינים או חסדים, וזאת על ידי ההכרה והאמונה שכל הצמצום הוא רק לצורך התגלות הרחמים כנ"ל, וכמו שכתב כן רבינו להדיא בפרשת תולדות אות ט, בפירוש הכתוב: 'ויתן לך האלקים', וזלה"ק.

דהנה כ"ק אדמו"ר הקדוש מרן הזקן מווארקא זי"ע דיבר בקדשו, על הקושיא המפורסמת למה היו הברכות בדרך זה שבירך ליעקב אבינו ע"ה בבחי' עשו ולא בבחי' יעקב, כי אם היה יצחק אבינו ע"ה מברך ליעקב בבחינת יעקב אז לא היו ראויים הברכות אלינו, רק כשנהיה בבחי' יעקב, ולזה היה סיבה מהקב"ה החפץ בטובת בניו ורב חסד לברך את יעקב בבחי' עשו, ואין לך אדם מישראל הגרוע מעשו, עכלה"ק, וכ"ק מרן מוהר"י מראדזמין זצלה"ה זי"ע כששמע הדברים האלה הקשה על זה ממה שמפורש ברש"י ז"ל, וכן הוא בזוה"ק, ויתן לך האלקים בדין אם ראוי לך יתן לך ואם לאו לא יתן לך.

ומתרץ רבינו זי"ע בלשונו הקדוש: עפ"י מה דאיתא בזוה"ק (דבאתר דאית דינא אית רחמי, ופירש בספר מקדש מלך כשיהיה הדין ודאי שם הרחמים, שהקב"ה רחום בדין, והמכוון בזה כי באמת הקב"ה מרחם גם בדין עצמו, שהרי כל הבריאה לא היתה אלא כדי שיתגלו רחמי השי"ת, והצמצום שהוא בחי' דין גם הוא רק עבור קיום הרחמים כנוודע, דבלא כן היה הכל חוזר לאור אין סוף ולא היו הרחמים יכולים להתגלות, וכאשר זוכה האדם להיות מכיר ברחמי השי"ת שבתוך הדין, ולראות אף בשעת הדין שהוא רחמים ומאתו לא תצא הרעות, אז נתהפך הדין לרחמים גמורים, וכמו שפירשנו הכתוב זרח בחושך אור לישרים, ר"ל אם 'זרח בחושך', שרואים זריחה גם בתוך החושך שהוא דין ורואים גם שם רחמים, אזי בידיעה זאת נתהווה 'אור לישרים', שנעשה בחינת אור, רחמים גמורים. וזהו פירוש אומרו 'ויתן לך האלקים בדין', היינו כי זאת היתה הברכה שהשי"ת יתן לו השפעות טובות גם בהדין עצמו,

שהדין יתהפך לרחמים, אבל בתנאי שיהיה 'ראוי לך', מלשון ראייה, פי' שיהיה נראה לך הרחמים אשר בדין שהוא רחמים, ותבין דבאתר דאית דינא אית רחמי, או אז יתהפך הדין לרחמים גמורים ויהיה הכל נעשה אור לישרים, והיינו "שהכל תלוי בראיית האדם, אם יראה את הדין בבחינת רחמים אז יזכה שבאמת יהיו רחמים גמורים, ואם לא יראה את הדין בבחי' רחמים אלא דין, אז באמת יהיו בבחינת דין".

על פי כל זה מבאר את הענינים שהיה בין פנחס והשבטים:

1. וכדבר הזה היה נעשה פנחס, כי 'השבטים בתחילה לא הבינו את המצוה של הריגת זמרי, וכמו שאמרו שנתעלמה ממנו הלכה, היינו שלא הבינו את חומר החטא, וכשבא פנחס ועשה הדבר הזה זכח קדושתו הגדולה אז הרגישו כולם פה אחד שזה מצוה גדולה להרוג אותו לעפ"י שהוא נשיא', היינו ע"י מעשה שעשה פנחס כהריגת זמרי בקדושה וצטורה, לקנא קנאת ה' לצאות בהתבטלות גמורה בלתי לה' לצדו, מכח זה השיגו השבטים הצנה בחומר החטא והצדיקו על עצמם הדין, והבינו גדול חסדי השי"ת, שלא נענשו לפי חומר החטא, אלא העונש היה בחסד ורחמים, פחות הרבה ממה שמגיע להם, ועי"ז נמתק הדין לחסד, ותעלז המגפה (כה, ח), כי במקום שיש דין אין לין.

רבינו מפרש את כוונת הד"ל "נתעלמה ממנו הלכה" שנעלם מהם ההבנה בחומר החטא, [ואולי כוונתו שלא ראו בזה חטא גדול כל כך], וכיון שלא הבינו את חומר החטא לא נעשה דין למשה, שלא הצדיקו עליהם את הדין, וכשאין דין למטה יש דין למעלה, והקטרוג גדול מאד. ובמעשה שעשה פנחס, פעל בזה שני דברים, ראשית שהעניש את זמרי בעונשו הראוי לו, ושנית - והוא העיקר, שהכניס בלבם של כל ישראל להבין ולהרגיש את גדול חומר החטא והפגם, ועי"ז הצדיקו את הדין,

וכיון שנעשה דין למטה בטלה הדין למעלה, ולכן נמתק הדין לחסד והמגפה נעצרה.

ויבאר עפ"י את הרמז במאמרי הפסוקים:

ז. וזהו מאמר הכתוב 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל', שהסיר וביטל את הדין שהוא החימה, 'בקנאו את קנאתי בתוכס', כלומר ע"י צממעה הריגתו את זמרי בקו"ט הכנים הקנאה בתוך כלל ישראל, שיקנאו ויכעסו על ענמס, היינו שיבינו חומר החטא הוא, ועי"ז האלקיו ע"ע הדין והכירו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הקיל הרבה מהעונש שמגיע להם, וזהו נמתק הדין לחסד ותעצר המגפה, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, שנתבטל הדין של מעלה ולא היה בהם כליון ח"ו, כלאיחא בספה"ק אוהב ישראל (פרקה ז) כי כללות ישראל הם ערבים זה לזה (סנהדרין כז:) ועל כל הערבות נתחייבו אז כל ישראל כליה ח"ו, ועל ידי פנחס נמתק הדין.

רבינו מתכוון ליישב כאן דבר תמוה מאד, דהנה יש להבין איזה כליה היה צריך לבוא ח"ו על ישראל, הרי כל אותם שחטאו בדבר פעור מתו, ומלבד אותם שנהרגו ונתלו על ידי בית דין מתו עוד עשרים וארבעה אלף במגפה, וא"כ כבר מתו כולם, וא"כ מה היה נצרך פנחס ששייב את החימה? לזה מביא רבינו את דברי הרה"ק האוהב ישראל מאפסא זי"ע שכתב שכל ישראל נתחייבו אז כליה אף שלא חטאו בפועל, מפני שלא מיהו ביד החוטאים, ומצד הערבות שכל ישראל ערבים זל"ז [לכאורה צ"ע, שהרי עדיין לא נתחייבו בערבות עד שקיבלו זאת עליהם בברית בהר גריזים והר עיבל? ואכמ"ל]. ועל ידי קנאתו של פנחס השייב הקב"ה את חמתו מעל בני ישראל.

ברם עדיין צ"ב מה הועיל מעשהו של פנחס לבטל מהם את העונש על חובת הערבות?. לזה מבאר רבינו: שבמעשה הריגתו את זמרי בקו"ט הכנים הקנאה בתוך כלל ישראל, שיקנאו ויכעסו

על עצמם, היינו שיבינו חומר החטא ההוא, ועי"ז הצדיקו ע"ע הדין והכירו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הקיל הרבה מהעונש שמגיע להם, וזהו נמתק הדין לחסד ותעצר המגפה.

ועתה יבאר את השכר שקיבל פנחס על מעשהו, ראשית 'ברית כהונת עולם לו ולזרעו אחריו' והטעם בזה:

ח. וגלל כן לא נכתהו פנחס עד שהרגו לזמרי (זכחים קא:), כי ע"י שהמתיק הדינים לחסד בהריגת זמרי זכה לכהונה שהיא חסד, כלאיחא צוה"ק (ח"א רנו:) כהנים מסטרא לחסד ראו. והרמו, כהן במילוי יו"ד וכזה כ"ף ה"י נו"ן עולה רכ"א, הם רכ"א נהורין הנשארים צעתיקא כלאיחא (פע"ח שער הסליחות פרק ח), שסם שורש החסדים.

פירוש, כי הגם שעשה פנחס מעשה של רציחה, וקיי"ל דכהן שהרג את הנפש פסול לעבודה, אעפ"י כל כהונתו של פנחס לא באה לו אלא דוקא בגלל מעשה זה. ובזוה"ק (במדבר ריד:) כבר הקשו כן, כיצד נעשה פנחס כהן לאחר שהרג את זמרי, הרי כל כהן שהורג את הנפש נפסלת כהונתו לעולם, כיון שנפחתה מדרגתו, וא"כ היה פנחס פסול לכהונה מעיקר הדין, ואיך יתכן שדוקא מחמת קנאותו ניתנה לו ברית כהונת עולם?

וההזקוני כתב עוד יותר, שלפנחס עצמו היה החשש שלא יוכל להיות כהן מחמת שהרג את הנפש, דאמרינן כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו, עד שהבטיחו הקב"ה, הואיל והרציחה היתה לשם שמים. ועדיין צ"ב שהרי דוד המלך לא זכה לבנות את בית המקדש מחמת שהרג, ואפילו שהרג ברשות ביד, וכן יש להקשות על כל שבט לוי שזכו לכהונה בזכות שהרגו את כל אותם שעבדו לעגל, ועל זה אמר להם משה רבינו (שמות לב, כז): 'ויאמר משה מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה'. ופרש"י: אתם ההורגים אותם **בדבר זה תתחנכו**

להיות כהנים למקום וכו', ואיך יתכן שדוקא בכך ההריגה נתחנכו להיות כהנים?.

והביאור בכל זה על פי דברי רבינו הוא: כי הטעם שכהן שהרג את הנפש פסול לעבודה הוא כמו שכתב בצרור המור, מפני שמיעט את הדמות ובעבור זה כועס עליו הקב"ה ועל כל הבאים אחריו, אבל כאן שפנחס קינא את קנאת ה' והציל את כל ישראל מכליה, הרי לא מיעט את הדמות אלא אדרבה, הרבה את הדמות כי לולא זאת היו נאבדים הרבה דמויות, וזהו שאמר הכתוב: פנחס... השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל.. בגלל שהמתיק את הדינים ועי"ז מנע מלהפסיד את הדמות - לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום וגו'.

ולפי דברי רבינו יתיישב עוד על נכון מה שמקשים המפרשים, למה זכה פנחס כאן לשכר המצוה, הרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא? ולפי מש"כ רבינו שכתב שבקנאותו העיר את לבבם להבין את חומר החטא ועי"ז הצדיקו את הדין וזכו להמתקת הדינים, וניצלו כולם מגזירת כליה, א"כ הרי עשה בזה מצוה שבין אדם לחברו, וכבר כתב הרמב"ם בפיהמ"ש ריש מס' פאה, שכל מה שאחז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הוא רק במצוות שבין אדם למקום, אבל מצוות שבין אדם לחברו שכרו אף כאן בעוה"ז.

ותוספת ברכה, היא ברכת השלום, ויבאר עומק הכוונה בברכה זו:

ט. 'לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום' (כה, יב), היינו כדליתא (פע"ח צהקלמה) שהחסדים נקראים שלום, והרמז, 'שלום' בגימטריא 'חננו הוי"ה חננו (תהלים קנב, ג) חסדים', היינו בזכות זה שהמתיק הדינים לחסדים יחון אותו הש"ת צחסדים המכונים שלום.

פירושו, כי הכרת החטא והצדקת הדין ממתקת את הדין, ובהמתקת הדינים נהפכים כל הדינים לחסדים מרובים, ויתכן לומר שלכן

נקראים החסדים בשם 'שלום', על פי מה שכתב רבינו בפרשת משפטים אות ג: על הפסוק ו'אלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. ואיתא במדרש, הדא הוא דכתיב ועוז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים, אתה כוננת ישרות לאוהביך, שעל ידי המשפטים שנתת להם הם עושים מריבה זה עם זה ובאין לידי משפט והם עושין שלום. ומבאר רבינו את המדרש, וזלה"ק:

בהקדם מה דאיתא בספר הק' נועם אלימלך עפ"י מאמר הכתוב 'מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה', דהנה יש צדיק אשר בידו הדינים להמתיקם ולהפכם לרחמים, וזהו 'מלך במשפט', ר"ל מי שהוא במדריגה זאת שהוא מלך על המשפט, דהיינו על הדינים, 'יעמיד ארץ', ואיש תרומות יהרסנה', דיש צדיק שהוא מנשא ומרים את העולם תמיד להשי"ת ולעבודתו ית"ש, והצדיק הזה הוא יהרס את הדינים שלא יבואו כלל וכלל, ואינו צריך להמתיקם, וזהו 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ר"ל הדינים תשים לפניהם, או להמתיקם לרחמים או בדרך השני לעכבם שלא יצאו ולא יבואו כלל וכלל, ע"כ לה"ק.

ואפ"ל שזהו ההפרש בין מדריגת רבי עקיבא שאמר כל דעביד רחמנא לטב עביד, ומדריגת נחום איש גם זו דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה, היינו כי רבי עקיבא היה ממתיק הדינים ומהפכם לרחמים, ולזה אמר כל דעביד רחמנא, היינו אף הדין של עתה, לטב עביד, שיצמח מתוך כך הטוב, בהתמתקוהו לרחמים, אבל נחום איש גם זו אמר גם זו לטובה, היינו שזה עצמו לטובה, כי היה בבחינת איש תרומות יהרסנה, שהרס הדינים שלא יבואו כלל. ולאשר כי נודע מכתבי האריז"ל שגבורות ממותקות חשובים יותר מחסדים, הנה נמצא מבואר מזה לכאורה כי שיטת רבי עקיבא, כל דעביד רחמנא לטב עביד, היא מדריגה גדולה יותר משיטת נחום איש גם זו, שהיה מהרס הדינים שלא יבואו כלל. וזהו ענין מה שאמרו חז"ל מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד,

כי הבעלי תשובה הם בבחינת דינים ממותקים, ע"כ המה יותר גבוהים מצדיקים גמורים שהם בבחינת רחמים לכתחילה.

וזהו פ' דבברי המדרש, 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', היינו כפי' מרן הקדוש בעל נועם אלימלך זצלה"ה זי"ע, שתשים הדינים לפניהם, או להמתיקם לרחמים או לעכבם שלא יבואו כלל וכלל, ועל זה אמרו 'הה"ד ועוז מלך משפט אהב', היינו השי"ת אוהב המשפט שהוא הדינים, שייחפכו לרחמים ע"י המתקה, וזהו 'אתה כוננת מישרים, כוננת ישירות לאוהביך', ר"ל ע"י ההמתקה [נעשה בחי' יושר שהוא רחמים], שנעשים יותר גדולים מרחמים מלכתחילה. וז"ש 'שעל ידי המשפטים שנתת להם הם עושים מריבה זה עם זה ובאין לידי משפט והם עושין שלום', פי' "המריבה הוא דינים, וע"י המשפט נעשה שלום שהוא רחמים גדולים, 'שלום בגימטריא חסד ורחמים' "

ומביא עוד מאמר מהנועם אלימלך מה שכתב פירוש אחר על פירוש הכתוב 'בקנאו את קנאתי בתוכם, ויבאר את עומק כוונתו על פי הדברים דלעיל ומקשר את שניהם כאחד:

י. ובסגנון זה יש לבאר עוד דברי קדושת מרן בעל נועם אלימלך זצלה"ה זי"ע בהמשך דבריו בלשון קדש, כבר דקדקנו כתוב אחד אומר (סס נב, ג) חסד אל כל היום וכתוב אחד אומר (סס ז, יב) אל זועם בכל יום, ונראה לפי כפי' דין למטה אין דין למעלה, היינו כשהלדיק רואה איזה שפלות מהאדם והוא מוכיחו על פניו וכועס עליו על עשותו זאת, זה הוא כמו דין, הוא פועל שמצטל מעליו הדין מלמעלה, ואל נקרא הלדיק, כמו שנאמר (בראשית לג, כ) ויקרא לו אל חלקי ישראל, ודרשו (מגילה יח.) שהקב"ה קרא ליעקב אל, והיינו בזמן ש'אל', הוא הלדיק, זועם בכל יום למטה, אז חסד אל כל היום, ע"כ.

בפרשת קרח מבאר הר"א (ד"ה וידבר ה' אל

אהרן) תוספת ביאור איך מועיל כעסו של הצדיק על האדם לבטל מעליו הדין מלמעלה, וז"ל: שאם הצדיק גוער באדם, פועל בו הגערה הזאת שלא ישתקע בחטאו, כי הצדיק בגערותו שגוער בו משבר את כח הקליפה של הרשע.

ועדיין צריך ביאור איך ובמה הוא גורם לשבר הקליפה ושלא ישתקע בחטאו? ובביאורו של רבינו בכוונתו הקדושה של הר"א, איך מועיל גערותו של הצדיק לבטל מעליו את הדין יבואר גם זה:

יא. והיינו כמו שאמרנו, שאם כשהלדיק מוכיחו הוא מקבל תוכחתו של הלדיק ומכיר בגודל חטאיו ופשעיו ומלדיק ע"ע הדין ורואה שהוא עוד בחסד וברחמים ולא הגיע עדיין למשקל עוונותיו, אזי נמתק הדין בחסד זה ונעשה הכל חסד.

כלומר, כעס וגערת הצדיק מועיל לו להכיר בחטאו, וכיון שכן הרי הוא משבר בזה את קליפת טומאת החטא, וממילא שוב לא ישתקע בחטאו, ולא זו בלבד אלא יזכה גם לתקן את הכל, ועוד יזכה בזה להמתקת הדינים מעליו. [ועיין בנוע"א פ' כי תצא ד"ה כי יהיה ריב בין אנשים שכתב שם דברים נפלאים בענין זה, ומתוך הדברים יש סיוע רב לכל דברי רבינו כאן, ואכמ"ל].

ומסיים רבינו במוסר השכל שיש ללמוד מכל זה:

יב. ולכן יש פעמים שצב האדם אל הרבי להזכיר עצמו על בני חיי ומוזני, והוא הקדוש מוכיחו בתוכחת מוסר, כל זה כדי שיכיר בחטאותיו וילדיק עליו את הדין ויכיר שעוד לא קיבל די עונשו אלא הוא עוד בחסד, שעי"ז הוא ממתיק הדין לחסד לזכות לבני חיי ומוזני, אבל אם האיש המבקש אינו חפץ להכיר בחטאותיו ואינו מכיר בצלקת הדין, זה נקרא שאין דין למטה וח"ו יש דין למעלה, על כן טוב יותר לאדם לקבל על עצמו מוסר הלדיק, ואז יתצטל הדין למעלה ונעשה חסד ורחמים.

דברי רבינו כאן עמוקים מאד, ויסודתם בהררי

חותם בתפילה ובברכה:

יג. הַסְיִית יזכנו להמתיק הדינים לחסדים, לזמן כן יהי לזון.

בפרשת בלק אות כח כותב רבינו שימי בין המצרים הם ימים של דינים, וצריך ביחיד להמתיק דינים אלו, וגם נותן את הדרך איך להמתיק הדינים בכלל ובאופן מיוחד לימים אלו, וז"ל:

וע"י לימוד תורה בהכנעה זוכים לחסד ושפע רב, זהו שאמר הכתוב יזל מים מדליו, 'דליו' מלשון דלות, ר"ל כאשר יש דלות בעולם, בלי פרנסה, ע"י מים', היינו לימוד התורה בהכנעה, כדברי הגמ' למה נמשלו דברי תורה למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה, יוצאים מן הדלות, וזוכים לחסדים שהם ג"כ בחינת מים', כדאיתא בספ"ק פרי עץ חיים מים הם בחי' החסד הכולל ה' חסדים. וביחוד בימים אלו שהם ימי דינים - כאשר בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות שהוא בחינת ביטול תורה, ואיתא בכתבי האריז"ל ששבירת הלוחות הוא שבירת הכלים, שהוא דינים, ובתשעה באב חרב הבית, חורבן מלכות בית ישראל, שהוא ג"כ דינים - הנה על זה נאמר 'יזל מים מדליו' - כמבואר בספ"ק בני יששכר הרמז לחדשי תמוז ואב, כדאיתא בשם האריז"ל ז"ל אשר השם אד' במילואו הוא י"ב אותיות, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ובכל חודש מאיר אות אחד, ובחדשים תמוז ואב מאירים אותיות ד' ול' שהם 'דל', כי אלו הן ה' חסדים המה דלים בעוה"ר, בחינת דינים - שע"י לימוד התורה בהכנעה, שנמשל למים, שהוא בחינת חסד, זוכים להמתיק הדינים לחסדים ומשיגים השפעות טובות.

קודש בדברי הרבי ר' אלימלך ז"ע כמובא במאמר, וענין זה קשור עם היסוד שהבאנו מדברי רבינו לעיל בביאורים אות ט בשם הנועם אלימלך על מאמר הכתוב 'מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה', שיש שני צדיקים, יש צדיק בבחינת 'מלך במשפט יעמיד ארץ' שהוא מלך על המשפט, והיינו על הדינים להמתיקם ולהפכם לרחמים, ויש צדיק שהוא בבחינת 'ואיש תרומות יהרסנה', שהוא מנשא ומרים את העולם תמיד להשי"ת ולעבודתו ית"ש, והצדיק הזה הוא יורס את הדינים שלא יבואו כלל וכלל, ואינו צריך להמתיקם. ורבינו כתב שם שעל פי דברי האריז"ל שגבורות ממותקות חשובים יותר מחסדים, א"כ הצדיק שממתיק הדינים גדול יותר מהצדיק שמסלק לגמרי את הדינים, ולפי מה שכותב כאן רבינו יש עוד טעם בדבר, כי כאשר ממתיקים הדינים בא האדם לתשובה ולאמונה והכרה בחסדי השי"ת, זהו מטרת הבריאה, ולפעמים נמצא בצדיק אחד את שני הדרכים ולפעמים משמש בסילוק הדין ולפעמים במיתוק הדין, וכאמור, שני הדרכים של הצדיקים עמוקים מאד, והוא דבר השייך לצדיקים, ומה לנו להכניס ראשינו בין ההרים, ולכן אין המקום להאריך בזה.

אבל יש לנו לקחת מזה מוסר מה שנוגע אלינו, שאם הקב"ה מזמין לאדם סיבה שצריך לבוא אל הצדיק ולבקש ממנו ברכת בני חיי ומזוני ושאל ברכות, או ליטול ממנו עצה ותושיה, והוא שומע בתוך דבריו של הצדיק איזה רמז של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' שהוא מוכיחו על איזה דבר, אזי גיל וישיש על המתנה שהעניקו לו מן השמים, לבוא על ידי הצדיק להמתקת הדינים, ולהתגלות החסדים בתוקפם ותפארתם, וחסרון ידיעה זו רבים חללים הפילה באמונת בה' ובמשה עבדו, ישמע חכם ויוסיף לקח, ודי בזה למבין.

תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו הוא ימליץ טוב בעדנו זכותו יגן עלינו.

חומש ורש"י לפר' מטות ומסעי

שאלות בחורש"י

- מ. באיזה מקרה נאמר הפסוק 'זה יסלח לה'.
- ואיזה ק"ו לומדים מזה.
- י. מה בין ארוסה לנשואה לענין הפרת הנדר.
- יא. האם ארוס יכול לקיים נדרי ארוסתו גם אם אביה הפר את נדרה, ומנלן.
- יב. האם הארוס יכול להפר הנדר גם אם אביה קיים את הנדר, ומנלן.
- יג. מה בין אלמנה מן הנישואין לאלמנה מן האירוסין, ומה הטעם.
- יד. איזה נדרים אין הבעל יכול להפר, ומנלן.
- טו. מנין שאין הבעל יכול להפר אלא באותו יום עד שתחשך.
- טז. ומנלן שאין הבעל יכול להפר אפילו באותו יום.
- יז. על איזה מקרה נאמר על הבעל 'זנשא את עונה', ומה הפירוש בזה, ומה לומדים מזה בק"ו.
- יח. מה לומדים מהפסוק בנעוריה בית אביה.

מלחמת מדין

- יט. מדוע נצטווה משה לנקום נקמת בני ישראל דוקא ממדין ולא ממואב.
- כ. למה היה צריך משה לומר החלצו מכם 'אנשים', הלא אין נשים יוצאות למלחמה.

דיני נדרים

- א. מי הם ראשי המטות, ולמה דוקא הם מוזכרים כאן והלא ציווי זה נאמר גם לכל ישראל, ומנלן שלא רק לנשיאים נאמרה ציווי זה.
- ב. מנין שאף בשאר דברות עשה כסדר הזה, וא"כ למה דוקא כאן ראה הכתוב לאומרה.
- ג. ע"י מי אפשר להתיר נדרים כשאין יחיד מומחה, ומנלן, והאם אפשר להתיר על דם גם כשיש יחיד מומחה, ומנלן. ולביאור מהו הדימות עיין ר"ן בנדרים עה. ושו"ע יו"ד סי' רכ"ה ס"א.
- ד. מה הכוונה 'זה הדבר', ולמה נקט לשון זה, ובמה שונה מרע"ה משאר נביאים.
- ה. כמה דברים לומדים מהכתוב 'זה הדבר', ומה הלימוד.
- ו. מהו נדר, והאם צריך לקיים נדרו ושכועתו גם בדבר עבירה, ומנלן.
- ז. באיזה גיל נקראים קטנה, נערה, ובוגרת, ומה החילוק ביניהם לענין התרת נדרים ע"י האב. ועד איזה גיל נחשבת קטנה לענין נדרים.
- ח. מה הפירוש ואם 'הניא' אביה אותה. ומנלן שזה הכוונה.

כא. כמה שינה משה מהלשון שאמר לו ה', ומדוע.
כב. מה בא לרבות הכתוב 'לכל ממות ישראל' [ולמה צריך לזה].
כג. וידבר משה אל העם וגו', לכאורה מיותר.
כד. למה נאמר וימסרו מאלפי ישראל, שהוא לשון בעל כרחם.
כה. למה כפל הכתוב לומר אותם ואת פנחם.
כו. למה הלך פנחם למלחמה ולא אביו אלעזר (שלישה טעמים).
כז. מהם 'כלי הקודש', ולמה לקחו אותם למלחמה.
כח. למה צריך הכתוב לומר 'חמשת מלכי מדין' וכי אי אפשר למנותם לבד.
כט. מה עשה כאן בלעם במדין.
ל. לאיזה צורך פירש הכתוב שהרגו את בלעם בהרב.
לא. מהו 'שירותם'.
לב. למה צריך הכתוב לומר שהביאו למושה את כל השלל.
לג. מה בין שלל - בז - מלקוח.
לד. למה יצאו משה ואלעזר לקראת אנשי המלחמה אל מהוץ למחנה.
לה. מדוע קצף משה רק על הממונים על החיל ולא על כל אנשי הצבא.
לו. מה הפירוש 'בדבר בלעם'.
לז. למה נאמר פעם נוסף הרונג.

טהרת הנלחמים במדין וטהרת כלי עכו"ם.

לה. 'ואתם הנו מהוץ למחנה', מאיזה מחנה, ומה הטעם.
למ. האם כל הורג נפש נטמא שבעת ימים וטעון הזאה, ומהיכן הלימוד.
מ. מה בין קברי עכו"ם למת עכו"ם, ומהיכן הלימוד לכל דבר.
מא. למה נאמר 'אתם ושביכם' הרי עכו"ם

אינם מקבלים טומאה.
מב. מה הכוונה 'מעשה עיזים'.
מג. למה נאמרו דיני גיעולי כלי נכרים ע"י אלעזר ולא על ידי משה.
מד. למה פתח אלעזר ב'אשר צוה ה' את משה'.
מה. מה בא למעט אך את הזהב וגו'.
מו. כיצד מטהרים כלי נכרים.

הרימת מכס משלל המלחמה במדין.

מז. מהו הציווי שנצטווה משה לעשות עם מלקוח השבי באדם ובבהמה.
מח. מדוע אמר הכתוב שהמלקוח הוא 'יתר הבז' (מה שנשאר מהבז) הרי המלקוח והבז הם שני דברים נפרדים, וכיצד מפרש רש"י את כל הכתוב.
מט. וממחצית בני ישראל אשר חצה משה וגו', להיכן שייך פסוק זה ואיך מפרשו רש"י.
נ. מה הפירוש 'ולא נפקד ממנו איש'.

נחלת בני גד ובני ראובן

נא. להיכן שייכים הערים שבקשו בני גד ובני ראובן.
נב. מה הפי' בשאלתו ולמה תניאון את לב בני ישראל, ואיך הניאו.
נג. מה הפירוש לספות עוד.
נד. על כמה דברים הוכיח משה את בני גד ובי"ר (שני דברים לכה"פ).
נה. מה הפירוש 'ואנחנו נחליץ הושים לפני בני ישראל', ולמה אמרו כך.
נו. האם הבטחתם של בני"ג ובנ"ר שילכו בראש הגדוד נכלל בתנאי שעשה עמחם משה או לא, ומהיכן הלימוד לזה, ואיך רואים את זה גם בכרכותיו של משה לבני גד.
נז. באיזה שם מכנה הכתוב בני"ך את בני"ג ובי"ר בגלל מעשה זה.
נח. וישב טפנו בערי המבצר, באיזה ערי

מבצר, ולמה ביקשו זאת.

נמ. מעבר לירדן והלאה, לאיזה צד עבר התכוונו, ולמה לא אמרו זאת בפירוש].

ס. על איזה דבר התכוון משה באומרו 'והיוצא מפניכם תעשו' מדוע היה צריך להגיד להם כך א"א לומר שהכוונה על הכל.

סא. האם הסכימו כולם לתנאו של משה, ומהיכן הראיה. ווא"כ מדוע בפסוק לא נאמר שוב בלשון רבים].

סב. בפסוק לו כתוב שבין הערים שבנו בני גד הם ערי מבצר וגדרות צאן מה קשה שם לרש"י ואיך הוא מפרש את הפסוק.

סג. מה הפירוש מוסבות שם ולמה עשו את זה.

סד. זאת שבמה' איזו עיר זו ולמה נכתבה כאן. סה. מה הפירוש 'זיורש את האמורי'.

סו. מה הפי' הוותיהם, ולמה קרא להם 'הוות יאיר'.

סז. מה דרש רבי משה הדרשן בפסוק 'ויקרא לה נובח', ומדוע דרש כן, ומה קשה לרש"י על זה.

פר' מסעי

מ"ב מסעות

סח. מדוע פירט הכתוב את כל המסעות ומה זה בא ללמדנו. (ע"פ ר' משה הדרשן ועל פי מדרשת תנחומא).

סט. מה הוא החשבון שבמשך שלושים ושמונה שנים לא נסעו אלא עשרות מסעות.

ע. מה ענין מצרים מקברים לענין המסעות.

עא. להיכן נסעו מחצרות עי' לעיל יג, ג. ולמה מכנה כאן הכתוב את שם המקום רתמה, ועל שם מה נקרא כך.

עב. למה צריך הכתוב לומר שמיתת אהרן היה על פי ה'.

עג. מה הפירוש 'וישמע הכנעני' – מה שמע, ומה ענין זה לכאן.

עד. מהו 'עיי העוברים'.

עה. מה הפירוש 'מבית הישימות עד אבל השיטים', ומה בא הפסוק ללמדנו.

עו. כמה אמה היה שיעור מהנה ישראל, ומהו החשבון.

עז. כמה מסעות בסך הכל מוזכר כאן בפרשה. [ומדוע כתב רש"י "ל מ"ב].

הורשת יושבי הארץ והנחלתה.

עה. 'כי אתם עוברים את הירדן וגו' מה כוונת הכתוב לומר בזה.

עט. מה נצטוו ישראל לעשות כאשר יעברו את הירדן.

פ. מה הפירוש 'משכיותם', ולמה נקרא בשם זה. ומהו 'מסכותם'.

פא. למה נאמר שוב בפסוק נג 'והורשתם את הארץ'.

פב. מהו 'במותם'.

פג. מה שכתוב 'וישבתם בה' הוא הכטחה או ציווי.

פד. האם ארץ ישראל נתחלקה למשפחות או לשבטים.

פה. 1) מה הפירוש 'למטות אבותיכם תנחלו' (שני פירושים). 2) האם פסוק זה שונה ממה שנאמר לעיל בפ' פנחס 'לשמות מטות אבותם ינחלו'.

פו. [שני אחים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה, כיצד התחלקו בירושת הארץ].

פז. מה הפירוש 'אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה'.

פח. מה צריך ליוהר בקריאת הפסוק ואם לא תורישו וגו', והיה אשר תותירו מהם וגו'.

פט. מה הפירוש לשיכים – לצנינים – וצררו. [עי' רמב"ן שיש כאן סדר מוסים].

צ. 'כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם', מהו העונש.

גבולות הארץ.

צא. בשביל מה צריך לדעת את גבולותיה של ארץ ישראל.

צב. למה נאמר על הארץ 'אשר תפול לכם' (2 פירושים).

צג. מה הפירוש בדלהלן: (1) ונסב לכם הגבול. (2) ויצא הגבול. (3) והתאויתם לכם הגבול. (4) וירד הגבול. (5) תתאו לכם. (6) תוצאות הגבול.

צד. היכן כתוב ונסב הגבול אעפ"י שאין הגבול מתעקם שם, ומה הטעם.

צה. מהם גבולות הארץ (1) לצד דרום. (2) לצד צפון. (3) לצד מזרח. (4) לצד מערב. כל צד מהיכן ועד להיכן.

צו. איזה ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל.

צז. כיצד היו צריכים בני ישראל ללכת כשיצאו ממצרים והיו רוצים להגיע בדרך הקצרה ביותר לארץ ישראל.

צח. מהו 'מדבר העמים' ולמה נקרא כן.

צט. באיזה דרך הלכו ישראל לאחר שמלך אדום לא נתן לעבור דרך ארצו.

ק. מדוע היו צריכים לעקם את הגבול בצד דרום.

קא. 'וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול' לכאורה הגבול השני מיותר, ומה זה בא ללמד. [ולאיזה ענין צריך לדעת זאת].

קב. מהו 'אנטוכיא' ואיזה שם נוסף יש לו.

קג. מדוע כלשון המקרא נקרא צד צפון ודרום בשם ימין (דרום) ושמאל (צפון).

מנהיגי הארץ.

קד. 'אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם', למה נאמר ינחלו ולא ינחילו. ואיך צריך לפרש לפי'ז 'לכם', ולמה א"א לפרשו כפשוטו, והיכן מצאנו עוד פעם לכם בתורה שפירושו כמו כאן.

קה. איך היתה סדר חלוקת הארץ.

קו. ינחלו את הארץ – לנחול את הארץ – לנחל את הארץ, מה הפירוש בכל אחד מהם.

קז. [למה מפרש רש"י שהנשיאים היו אפוטרופוסים כאילו עשאו שלוחים, ולמה א"א לומר שהיו שלוחים ממש].

קח. אלו שבטים קיבלו את חלקם לא על ידי הנשיאים, והטעם.

ערי הלויים ומגרשיהם.

קט. מדוע היו צריכים כל ישראל לתת מנחלתם ללוויים לערים ומגרש לערים.

קי. מה החילוק בין ערים ומגרש, והאם מותר להפוך מגרש לעיר, והטעם.

קיא. מה הפירוש 'לכל חיתם', ולמה א"א לפרש הכוונה לבעלי חיים, עיין נדרים פא.].

קיב. לאיזה צרכים שימשו ערי הלויים, ולאיזה צרכים השתמשו במגרש. [והאם מותר להשתמש במגרש לבית הקברות, מכות יב].

קיג. בפסוק ד נאמר שגודל המגרש הוא אלקף אמה, ובפסוק שאחריו נאמר אלפיים אמה, כיצד מיישבים את זה.

קיד. כמה ערים נתנו ללוויים.

קטו. כמה ערים היו צריכים להפריש כל שבט.

הפרשת ערי מקלט ודין הרוצח בשוגג או במזיד

קטז. מה הפירוש 'הקרתם לכם ערים'.

קיז. 'שש ערי מקלט תהיינה לכם', מאיזו זמן קלטו הערים את הרוצחים, ומנלן.

קיח. מה מקשה רש"י על שלש הערים שבעבר הירדן, ותירוצו על זה.

קיט. [הרוצחים בגלעד היו הורגים במזיד, וא"כ למה היו צריכים שם הרבה ערי מקלט].

קכ. 'ואם ככלי ברזל הכהו', באיזה רוצח מדבר הכתוב, ומנלן. ולמאי נפק"מ באיזה דבר הכהו, ומנלן.

קבא. במה שזנה כלי ברזל מכלי עץ או אבן, ומה הראייה לזה.

קכב. מה הכוונה 'באבן יד'.

קכג. מדוע צריך הכתוב להדגיש בכלי עץ ואבן 'אשר ימות בה'.

קכד. למה צריך הכתוב לחזור ולומר 'גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו בו'.

קכה. מדוע אין לגואל הדם דין של רוצח.

קכו. למה תלה הכתוב את חזרתו של הרוצח לעירו במוות הכהן הגדול.

קכז. מה הכוונה אשר משה אותו בשמן הקודש.

קכח. האם בחוץ לארץ נוהגת סנהדרין קטנה לדון בדיני רוצח, ומנלן.

קכט. מה לומדים מהכתוב: 'ויפל עליו', ומה הטעם, 'ע'י תוס' מכות ט. ד"ה ואודו, וברמב"ם פ"ו מהלכות רוצח הי"ב].

קל. מדוע צריך שני פסוקים שאין לקחת כופר

מהרוצח.

קלא. מה קשה לרש"י על הכתוב לנוס אל עיר מקלט, ותירוצו. ומה הראייה לזה. ואיך יתפרש הכתוב לפי זה.

קלב. מה בא לרבות הכתוב: 'כי אני ה' השוכן בתוך בני ישראל'.

קלג. איזה שני דברים גורמים כשאין הורגים את הרוצח במזיד.

איפור העברת נחלות

קלד. מה היתה מטענתם של בני מנשה.

קלה. למה נאמר ואם יהיה יוכל ולא כאשר יהיה, ולמה הזכירו זאת בטענתם.

קלו. מה השיב משה למטענתם של בני מנשה.

קלז. האם אכן 'כל בת יורשת נחלה'.

קלה. מדוע לא נמנו בנות צלפחד לפי סדר לידתן, ולאיוזה ענין יש השיבות לסדר לידתן, והטעם.

היכן מצינו בפרשה

א. אני מאמין באמונה שלימה בנבואת מרע"ה שהיתה אמיתית.	יב. ברא מזכה אבא.
ב. סדר ללימוד התורה בין משה לישראל.	יג. אין חולקים כבוד לרב במקום שיש חילול ה'.
ג. קדושת הדיבור.	יד. הלא משנאך ה' אשנא 'ובמתקוממך אתקוטמ'.
ד. אין איסור חל על איסור.	יז. מסי"ג של משה לציווי ה'.
ה. כוהו של הארום מחד גיסא, וחולשתו מאידך גיסא.	יח. הכיבותם של ישראל למנהיגם.
ו. נערה ארוסה עדיין ברשות האב לענין נדרים.	יט. השיבותו של פנחס.
ז. חילוק בין אלמנה שאביה מפר נדרה ואלמנה שאין אביה מפר נדרה, והטעם.	יח. המתחיל במצוה אומרים לו גמור.
ח. שאין הבעל יכול להפר נדרי אשתו (3 מקומות).	יט. משוח מלחמה.
ט. שהיום מתחיל מתחילת הלילה משתחשך.	כ. אף הנכד חייב בכבוד זקנו.
י. חומר הגורם תקלה לחברו.	כא. הכה שיש בציץ מלבד מה שמכפר על עזות מצח.
יא. הקב"ה מתחשב בסיבת החטא.	כב. בדין הוא שיטול שכרו משלם.
	כג. הרגו את בלעם בכלי אומנתו.
	כד. כשרותם וצדקתם של אנשי המלחמה.

כה. 'ואשימם בראשיכם' אשמת הדור תלוי בראשי הדור.

כו. משה ואלעזר מונעים את נערי ישראל מן הגזל.

כז. איסור כניסת טמאים למהנה שכינה.

כח. עכו"ם אין מקבלים טומאה.

כט. כעס מביא למעות.

ל. אומר דבר בשם אומרו.

לא. כבולעו כך פולטו.

לב. טבילת כלים.

לג. המשתתף בצערן של ישראל זוכה להשתתף בשמחתן.

לד. ולא ימס לבב אחיו כלבכו.

לה. יש לך אדם שממונו חביב עליו יותר מבניו.

לו. גבורתם של בני גד ובני ראובן.

לז. לא יחל דברו שני פעמים בפרשה.

לה. ושם אליהם אחרים לא ישמע על פיך.

לט. למען הקים שם.

מ. בימי בלשון המקרא לדבר שאין לו קיום.

מא. תיבה שהוחלף בה א' במקום ה', ובאמצע התיבה במקום בסוף התיבה.

מב. גבורתם המיוחד של בני גד.

מג. גירושין בלשון ירושה.

מד. איזה לשון כתוב בפרשה במקום:

1) נשיאים. 2) אמירת נבואה ברורה. 3) אמירת נבואה עפ"י אמירת הדברים ולא בלשון מדויק. 4) שלא לשנות בין התרה להפרה. 5) זהירות ושמירה בדיבור. 6) ברשות האב. 7) לא קטנה ולא בוגרת. 8) הפרת נדר ע"י האב. 9) ארוסה. 10) נשואה. 11) נדרים שיש בהם צער. 12) הבעל נענש במקום אשתו. 13) תיפטר מן העולם. 14) היו הגורים בכלי זיין. 15) צדיקים. 16) לנקום בעומדים להילחם כנגד הקב"ה. 17) שכטו. 18) יצאו להילחם בעל כרחם. 19) הארון והציץ. 20) ברשותו. 21) הושוו בעצה ובפורענות. 22) ארמונות שלהם. 23) מושב

שרים. 24) 1) מלבושים ותכשיטים. 2) ממלטים פחותים. 3) אדם ובהמה. 25) איסור כניסה לעזרה. 26) תמהרו. 27) מים הראויים למבילה. 28) קח את החשבון. 29) סכום קצוב. 30) ממונים. 31) לא נחסר. 32) תכשיטים של רגל – יד – אוזן. 33) מלטלם. 34) להוסיף. 35) דברו כולם כאיש אחד. 36) שינוי שמות ערים. 37) גירש. 38) כפרים שלהם.

מסעי

מה. רחום בדין, שריחם עליהם במסעות לאחר הגזירה.

מו. הכרת הטוב.

מז. שם מקום על שם מאורע.

מח. מיתת נשיקה.

מט. הסתלקות ענני הכבוד.

נ. חורבן ירושלים.

נא. אבל ללא אבלות.

נב. תנאי לקיום בארץ.

נג. ציווי על קיום מצוה 1) במחשבה. 2) במעשה.

נד. שני מילים בפסוק אחד משורש אחד ושני פירושים שונים.

נה. דבר שרש"י אינו יודע פירושו ומפרשו בשם אחרים.

נו. לימוד לצורך מצות התלויות בארץ.

נז. ירושת הארץ כנפילה – ומה הפירוש בזה.

נה. ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלנו יבחר לנו את נחלתינו.

נט. סימני גבולות בשלוש או ארבע אופנים.

ס. איי הים.

סא. צד צפון גבוה מצד דרום.

סב. פסוק שממנו נלמד פירוש הכתוב 'צפון וימין אתה בראתם'.

סג. שם תואר לצד מזרח, ומה נלמד מזה. (שאלה זו דומה כמעט לשאלה דלעיל).

סד. שם נוסף לנשיאי ישראל, ומה תפקידם.

- סה. יש נחליץ ומנחילין, מי הם הנחלים ואיך הם מנחילין.
- סו. איזן עיר נאה בלא מגרש. [והמעם עי' רש"י סוטה כז:].
- סז. שם נוסף לערי הלויים.
- סח. גם בערי מקלט לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו.
- סט. לא עליך המלאכה לגמור ואיזן אתה בן חורין ליפטר מומנה.
- ע. גודל הסכנה שיש בכלי ברזל.
- עא. חיוב להרוג את הרוצח במזיד גם בתוך ערי מקלט.
- עב. אחריות הכה"ג לדורו.
- עג. כל העומד ליקטל ליקטל כקטול דמי.
- עד. הדמיון שיש בין הערים שבעבר הירדן לארץ ישראל, ומדוע.
- עה. חילוק בין כלים שונים בכובדם לענין דין רציחה.
- עו. אחד הטעויות של מלאך המות בכיאת המשיח.
- עז. הורג בשגגה שאינו גולה [4 אופנים לכל הפחות].
- עת. הורג במזיד שאסור להרגו. [2 אופנים לכה"פ].
- עט. הורג במזיד שמצוה להרגו. [2 אופנים לכה"פ].
- פ. 'חטאיך בצדקה פרוק', היכן זה לא מועיל.
- פא. כמה פעמים צריך הרוצח לגנום לערי מקלט.
- פב. לשון עתיד על דבר שכבר עבר.
- פג. שהרוצח מפריע להשראת השכינה.
- פד. שהשכינה שורה בישראל אף בטומאתם.
- פה. ארץ אל תכסי דמם.
- פו. עתיד היוכל שיפסק.
- פז. חיוב נישואין רק בקרובי המשפחה, והמעם.
- פח. לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה.
- פט. השיבותן של בנות צלפחד.
- צ. איזה לשון כתוב בפרשה במקום:
- 1) טרודים באבלות. (2) עונשים. (3) לשון הרע. (4) חורבות בתים וגלים של אבנים. (5) מקום מעבר. (6) גירוש. (7) בית שמשותחים בו לע"ז. (8) ע"ז של מתכת. (9) מגדלים ומקומות גבוהים. (10) יתדות. (11) גדר של קוצים. (12) יצערו בצרות. (13) חלוקה בגורל. (14) צד. (15) סמוך. (16) יקיף בקו מתעקם. (17) גבול בקו ישר. (18) קצות הגבול. (19) תסובו. מופיע בשני לשונות. (20) עיר אנמוכיה. (21) גבול שהולך מצפון לדרום. (22) יגיע. (23) אל צידו השני. (24) פני העולם. (25) סיבור ושיפוע. (26) יגיע אל צד. (27) צד מזרח ומערב. (28) צד דרום וצפון. (29) בשבילכם. (30) מקום פנוי מכל דבר. (31) לכל צרכיהם. (32) ערי הצלה. (33) באמצע. (34) הזמנה. (35) קרוב לנרצח. (36) אבן גדולה. (37) במארב. (38) באונם. (39) בשוגג. (40) הרגו בדרך ירידה. (41) שמן המשחה. (42) בחוץ לארץ. (43) תרשיעו (תחייבו). (44) סמוך לנהר הירדן שממול יריחו.

מקורות

שאלות בחורש"י		ה. ל.ו.	טז. ל.טז.	כד. לא.ה.	לב. לא.יא.
א. ל.ב.	ט. ל.ו.	יז. ל.טז.	כה. לא.ו.	לג. לא.יא.	
ב. ל.ב.	י. ל.ז,ה,ט.	יח. ל.ט.	כו. לא.ו.	לד. לא.יג.	
ג. ל.ב.	יא. ל.ח.	יט. לא.ב.	כז. לא.ו.	לה. לא.יד.	
ד. ל.ב.	יב. ל.ט.	כ. לא.ג.	כח. לא.ח.	לו. לא.טז.	
ה. ל.ב.	יג. ל.י.	כא. לא.ג.	כט. לא.ח.	לז. לא.יז.	
ו. ל.ג.	יד. ל.יג.	כב. לא.ד.	ל. לא.ח.	לח. לא.יט.	
ז. ל.ד.	טו. ל.טו.	כג. לא.ג.	לא. לא.י.	לט. לא.יט.	

מ. לא, יש.
מא. לא, יש.
מב. לא, כ.
מג. לא, כא.
מד. לא, כא.
מה. לא, כב.
מו. לא, כב - כד.
מז. לא, כו - לא.
מח. לא, לב.
מט. לא, מב.
נ. לא, מט.
נא. לב, ג.
נב. לב, ז.
נג. לב, ה.
נד. לב, יד - יז.
נה. לב, יז.
נו. לב, יז.
נז. לב, יז.
נח. לב, יז.
נט. לב, יש.
ס. לב, כד.
סא. לב, כה.
סב. לב, לו.
סג. לב, לח.
סד. לב, לח.
סה. לב, לט.
סו. לב, מא.
סז. לב, מב.
מסעי
סח. לג, א.
סט. לג, א.
ע. לג, ד.
עא. לג, יח.
עב. לג, לח.
עג. לג, מ.
עד. לג, מד.
עה. לג, מט.
עו. לג, מט.
עז. לג, א - ו.
עה. לג, נא.
עט. לג, נא - נג.
פ. לג, נב.
פא. לג, נג.
פב. ויקרא, כ, ל.
פג. לג, נג. ולהרמב"ן
הוא ציווי על מצות
ישוב ארץ ישראל
פד. לג, נד. ועיין
רש"י לעיל כו, נד
שכוונת הכתוב היא
לשבתים. ולשית

הרמב"ן שם הכוונה
למשפחות ע"ש.
פה. (1) לג, נד. (2) כו,
נה.
פו. לג, נד. להבנת
דברי רש"י יש לעיין
בבא בתרא ק"ז. והובא
ברש"י לעיל כו, נה.
פז. לג, נד.
פח. לג, נה.
פט. לג, נה.
צ. לג, נב.
צא. לד, ב.
צב. לד, ב.
צג. (1) לד, ד. (2) שם.
(3) לד, ז. (4) לד, יא. (5)
לד, ז. (6) לד, ח.
צד. לד, ד.
צה. (1) לד, ג - ו. (2)
לד, ז - י. (3) לד, י - יג.
(4) לד, ו.
צו. לד, ג.
צז. לד, ג.
צח. לד, ג.
צט. לד, ג.
ק. לד, ד.
קא. לד, ה.
קב. לד, ח.
קג. לד, טו.
קד. לד, טז.
קה. לד, טז.
קו. לד, יז - כט.
קז. לד, יז. [וע"ש
ברא"ם].
קח. לד, יג - טז.
[וע"ע באבן עזרא
פסוק ט].
קט. לה, ב.
קי. לה, ב.
קיא. לה, ג.
קיב. לה, ג. ו.
קיד. לה, ד.
קיד. לה, ו - ז.
קטו. לה, ח.
קטז. לה, יא.
קיו. לה, יג.
קיה. לה, יד.
קיש. [תוס' מכות ט:
ד"ה בגלעד]. ועיין כאן
ברמב"ם.
קכ. לה, טז.
קכא. לה, טז.

קכב. לה, יז.
קכג. לה, יז - יח.
קכד. לה, יש.
קכה. לה, כז.
קכו. לה, כה.
קכז. לה, כה.
קכח. לה, כט.
קכט. לה, כג.
קל. לה, לא - לב.
קלא. לה, לב.
קלב. לה, לד.
קלג. לה, לג - לד.
קלד. לו, ב - ה.
קלה. לו, ד.
קלו. לו, ו - י.
קלז. לו, ח.
קלח. לו, יא.

היכן מצינו

קלט. ל, ב.
קמ. ל, ב.
קמא. לא, ג.
קמב. ל, ג.
קמג. לו, ח-ט.
קמד. ל, ט.
קמה. ל, י.
קמו. (1) ל, ז. (2) ל, יד.
(3) ל, טז.
קמו, ל, טו.
קמוה. ל, טז.
קמז. לא, ב.
קנ. לא, ב.
קנא. לא, ד.
קנב. לא, ג.
קנג. לא, ג.
קנד. לא, ה.
קנה. לא, ה.
קנו. לא, ה.
קנו. לא, ה.
קנז. לא, ו.
קס. לא, ח.
קסא. לא, ח.
קסב. לא, יא.
קסג. לא, יד.
קסד. לא, יג.
קסה. לא, יש.
קסו. לא, יש.
קסז. לא, כא.
קסח. לא, כא.

קסט. לא, כג.
קע. לא, כג.
קעא. לו, ו.
קעב. לב, ז.
קעג. לב, טז.
קעד. לב, יז.
קעה. (1) ל, ג. (2) לב, כד.
קעו. לב, לח.
קעז. לב, מא.
קעח. לב, מב.
קעט. לב, כד.
קפ. לב, יז.
קפא. לב, לט.
קפב. (1) ל, ב. (2) ל, ב. (3)
ל, ב. (4) ל, ב. (5) ל, ב. (6)
ל, ד. (7) ל, ד. (8) ל, ו. (9)
ל, ז. (10) ל, ט. יא. (11)
ל, יד. (12) ל, טז. (13) לא,
ב (14) לא, ג. (15) לא, ג.
(16) לא, ג. (17) לא, ד.
(18) לא, ה. (19) לא, ו.
(20) לא, ו. (21) לא, ח.
(22) לא, י. (23) לא, י.
(24) לא, יא. (25) לא, יט.
(26) לא, יט. (27) לא, כג.
(28) לא, כו. (29) לא, כח
[ועיין רש"י שמות יב,
ד]. (30) לא, מח. (31) לא,
מט. (32) לא, נ. (33) לב,
יג. (34) לב, יד. (35) לב,
כה. (36) לב, לח. (37) לב,
לט. (38) לב, מא.
קפג. לג, א.
קפד. לג, א.
קפה. לג, יח.
קפי. לג, לח.
קפז. לג, מ.
קפח. לג, מד.
קפט. לג, מט.
קצ. לג, נג.
קצא. (1) לג, נב. (2) לג,
נג.
קצב. לג, נג.
קצג. לג, נה.
קצד. לד, ב.
קצה. לד, ב.
קצז. לד, ב.
קצח. לד, ד - יא.
קצח. לד, ה.
קצט. לד, יב.
ר. לד, טו.
רא. לד, טו.
רב. לד, יז.

רג. לד, יז, יח.
רד. לה, ב.
רה. לה, ו.
רו. לה, יד.
רז. לה, יג.
רח. לה, טז.
רש. לה, יש.
רי. לה, כה.
ריא. לה, כז.
ריב. לה, יד.
ריג. לה, טז.
ריד. לה, יש.
רשו. (1) לה, יז - יח. (2)
לה, כג. (3) לה, כה. (4)
לה, כב.
רשו. (1) לה, כז. (2)
לה, ל.
ריז. (1) לה, יב. (2)
לה, יט.
ריח. לה, לא.
ריש. לה, כד - כה.
רכ. לה, לב.
רכא. לה, לד.
רכב. לה, לד.
רכג. לה, לג.
רכד. לו, ד.
רכה. לו, ו.
רכז. לו, יא.
רכז. (1) לג, ד. (2) לג, ד.
(3) לג, יח. (4) לג, מד. (5)
לג, מד - וע"ע לעיל כא,
יא. (6) לג, נב. (7) לג, נב.
(8) לג, נב. (9) לג, נב - נג.
ויקרא כ, ל. (10) לג, נה.
(11) שם. (12) שם. (13)
לד, ב. (14) לד, ג. (15) לד,
ג. (16) לד, ד. (17) לד, ד.
(18) לד, ד. (19) לד, ז. (20)
לד, י. (21) לד, ח. (22) לד,
לד. יא. (23) לד, יא. (24)
לד, יא. (25) לד, טז. (26)
לד, ז. (27) לד, יא. (28)
לד, טז. (29) לד, יז. (30)
לה, ב. (31) לה, ז. (32)
לד, ו. עפ"י התרגום. (33)
לה, ה. עפ"י התרגום. (34)
לה, יא. (35) לה, יג. (36)
לה, יז. (37) לה, כ. (38)
לה, כב. (39) לה, כג - ועיין
רש"י לעיל פסוק טז.
(40) לה, כג. (41) לה, כה.
(42) לה, ט. (43) לה, לג.
(44) תרגום יונתן ועי'
רשב"ם לעיל כב, א.